

Құрманғазы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2028 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы

Атырау облысы Құрманғазы аудандық мәслихатының 2025 жылғы 4 маусымдағы № 210-VIII шешімі

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабының 3-тармағының 1) тармақшасына және "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабына сәйкес Құрманғазы аудандық мәслихаты ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:

1. Құрманғазы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2028 жылдарға арналған бағдарламасы осы шешімнің қосымшасына сәйкес бекітілсін.

2. Осы шешім алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Мәслихат төрағасы

Г. Калиева

Құрманғазы аудандық
мәслихатының 2025 жылғы
4 маусымдағы №210-VIII
шешіміне қосымша

Құрманғазы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2028 жылдарға арналған БАҒДАРЛАМА

МАЗМҰНЫ

№№	Атауы	Парақ номері
1	Бағдарлама төлқұжаты	4-6
2	Кіріспе	7-8
3	Терминдер мен анықтамалар	9-11
4	Аудандағы коммуналдық қалдықтарды басқарудың қазіргі жағдайы туралы, қатты тұрмыстық қалдықтардың түзілу көлемін есептеу және негіздеу	12-15
5	Ауданда қалдықтарды кәдеге жаратуды басқаруға қойылатын талаптар және ҚТҚ морфологиялық құрамы	16-24
6	Шетелдік тәжірибеге шолу	25-29
7	Бағдарламаның негізгі бағыттары, мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу жолдары, тиісті шаралар	30-34

8	2028 жылға дейінгі бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары	35-40
9	Халықпен өзара іс-қимыл және коммуникация шаралары	41-42
10	Полигонды сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру жоспарының сипаттамасы	43-45
11	Қажетті ресурстар	46
12	Қосымша	47-61

1.Бағдарлама төлқұжаты

Бағдарламаның атауы	Құрманғазы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2028 жылдарға арналған бағдарламасы
Бағдарламаны әзірлеудің себептері	-1. Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы N400-VI Экологиялық кодексі; -2. Қалдықтарды жинақтау лимиттерін және қалдықтарды көму лимитін есептеу әдістемесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 22 маусымдағы no206 бұйрығы; -3. Республика экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м. а. Бұйрығы -Әзірлеу қағидаларын бекіту туралы " 2021 жылғы 19 шілдедегі no261 Қазақстан -қалдықтарды жинақтау лимитін және қалдықтарды көму лимиттерін бекіту, -қалдықтарды басқару туралы есептілікті ұсыну және бақылау"; -4. "Қазақстан Республикасының" жасыл экономикаға "көшуі жөніндегі 2021 – 2030 жылдарға арналған Тұжырымдаманы іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 29 шілдедегі №479 қаулысы; -5. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2018 жылғы 23 сәуірдегі № 187 бұйрығымен бекітілген "өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылғы 27 шілдеде № 17242 болып тіркелді; -6. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 235 бұйрығымен бекітілген жасыл желектерді күтіп-ұстаудың және қорғаудың үлгілік қағидалары, аудандар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандыру Қағидалары және "ағаштарды кесуге

	рұқсат беру" мемлекеттік қызмет көрсету қағидалары; -7. Сәулет, қала құрылысы саласындағы мемлекеттік нормативтік құжаттар -және құрылыс қызметі, тұрғын үй қатынастары және коммуналдық шаруашылық 1.04-15-2013 тұрмыстық қатты қалдықтарға арналған полигондар (20.12.2019 ж. өзгертулермен)
Бағдарламаны іске асыру мерзімі	2024 – 2028 жылдар
Жауапты орындаушы	- "Атырау облысы Құрманғазы ауданның тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі, автомобиль жолдары және тұрғын үй инспекциясы бөлімі" мемлекеттік мекемесі
Бағдарлама мақсаттары	-Тұрмыстық қатты қалдықтарды қоса алғанда, өндірістік және тұтыну қалдықтарынан қоршаған ортаның ластануын азайтуды қамтамасыз ететін қалдықтарды басқарудың тиімді өңірлік жүйесін құру; қалдықтардың түзілуін болдырмау және азайту, оларды қайталама шаруашылық айналымға тарту -тұрмыстық қатты қалдықтарды қоса алғанда, қалдықтарды басқару саласында тиімді басқару тетіктерін құру; -қалдықтарды экологиялық қауіпсіз қайта өңдеу, кәдеге жарату және кәдеге жарату инфрақұрылымын құру және дамыту; -қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату көлемін ұлғайту; -қалдықтарды сақтау және орналастыру кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қалдықтарды орналастыру объектілері орналасқан аумақтарды пайдалану аяқталғаннан кейін немесе экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін аумақтарды экологиялық қалпына келтіру жөніндегі жұмыстарды жүргізу; -өңдеу, кәдеге жарату және қалдықтарды кәдеге жарату үшін салаға инвесторларды тарту үшін жағдай жасау; -қалдықтарды басқару саласында халықтың экологиялық мәдениетін қалыптастыру
	-1) Құрманғазы ауданының қалдықтарын кешенді басқару үшін ұйымдық-құқықтық және экономикалық негіздерді қалыптастыру; -2) қауіпті қалдықтарды қоса алғанда, қалдықтардың әртүрлі түрлерін жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту және жетілдіру; -3) инфрақұрылым объектілерін ұйымдастырумен қалдықтарды бөлек жинауды енгізу -4) 2028 жылы ҚТҚ өңдеу тереңдігін 10% - ға дейін қамтамасыз ету;

Бағдарламаның негізгі іс-шаралары	-5) ҚТҚ бөлек жинау саласындағы халықты экологиялық ағарту -6) өңірлік операторларды конкурстық іріктеуді жүргізу; -қатты коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін салу және реконструкциялау; -қалдықтарды көму көлемін азайту; -табиғат қорғау және санитариялық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін қатты коммуналдық қалдықтарды орналастыру объектілерін пайдаланудан шығару және рекультивациялау; -қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы инвестициялық жобаларға мемлекеттік қолдау көрсету, қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің объектілерін салу және (немесе) реконструкциялау мақсатында шарттар (келісімдер) жасасу; -7) аудан тұрғындары арасында экологиялық акциялар мен іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу;
Бағдарламаны іске асырудың күтілетін түпкілікті нәтижелері	-1) халықты қалдықтарды жинау және тасымалдау жөніндегі қызметтермен қамту -100%; -2) қатты тұрмыстық қалдықтардың пайда болуына оларды кәдеге жарату үлесі - 2025 жыл – 6% -2028 жыл-10%; -3) халықтан қайталама ресурстарды қабылдау пункттерінің санын ұлғайту: 2025 жыл – 15 бірлік; 2030 жыл - 50 бірлік. -4) қатты коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі өңделген қатты коммуналдық қалдықтардың үлесі-2024 жылдан бастап 50% ; -5) қатты коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі кәдеге жаратылған қатты коммуналдық қалдықтардың үлесі – 2024 жылдан бастап 12% ; -6) қатты коммуналдық қалдықтарды орналастыруға (көмуге) жіберілетін қатты коммуналдық қалдықтардың үлесі – 2024 жылдан бастап 88% ; -7) халықты жоспарлы-тұрақты тазарту жүйесімен қамту пайызы-2025 жылдан бастап 70% ; -8) қалдықтарды рұқсатсыз орналастырудың анықталған орындарының жалпы санындағы қалдықтарды рұқсатсыз орналастырудың жойылған орындарының үлесі-2024 жылдан бастап 100% ; -9) қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ақпаратқа қолжетімділігі бар азаматтардың үлесі – 100%
Бағдарламаның іске асырылуын бақылауды ұйымдастыру	-Бағдарлама іс-шараларының орындалуын бақылауды Бағдарламаның жауапты орындаушысы жүзеге асырады
Бағдарламаны қаржыландыру көздері көлемі	-РБ -Жергілікті бюджет

2. Кіріспе

Қалдықтарды басқару бағдарламасы-кәсіпорындағы қалдықтарды жинау, сақтау, тасымалдау, кәдеге жарату және қайта өңдеу жүйесінің ағымдағы жағдайы туралы ақпаратты ұсынатын, сондай-ақ осы жүйені жетілдіру бойынша мақсаттарды, міндеттер мен көрсеткіштерді және оларға қол жеткізу жөніндегі іс-шараларды белгілейтін маңызды бағдарламалық құжат.

Қалдықтарды басқару – өндірістік және тұтыну қалдықтарын басқару жөніндегі іс-шараларды жоспарлау, енгізу, бақылау және талдау қызметі.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің 335-бабына сәйкес I және (немесе) II санаттағы объектілердің операторлары, сондай-ақ қалдықтарды сұрыптау, өңдеу жөніндегі, оның ішінде залалсыздандыру, қалпына келтіру және (немесе) жою жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын тұлғалар қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган бекіткен қағидаларға сәйкес қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеуге міндетті.

Бағдарламаны әзірлеу өндіріс пен тұтыну үлгілеріне оң өзгерістер енгізу үшін:

1) Өндірістік процестерді, оның ішінде қалдығы аз технологияларды енгізу есебінен жетілдіру;

2) Қалдықтарды қайта пайдалану немесе оларды пайдалануға мүдделі жеке және заңды тұлғаларға беру;

3) Ең жақсы қол жетімді технологияларды немесе басқа ақылға қонымды әдістерді пайдалана отырып, қалдықтарды өңдеу, қайта өңдеу немесе кәдеге жарату;

4) Бекітілген рекультивациялық жобаларға сәйкес қалдық алаңдарын рекультивациялау арқылы экономикалық немесе басқа тетіктерді пайдалана отырып, қалдықтарды азайтудың жедел саясатын әзірлеу мақсатында қалдықтардың көлемі мен құрамында болып жатқан өзгерістерді бағалау рәсімдерінің тиімділігін арттыруға бағытталған.

ҚББ келесі нормативтік құжаттарға сәйкес орындалды:

1) Қазақстан Республикасының Экология кодексі;

2) Қазақстан Республикасының Жер кодексі;

3) Қазақстан Республикасының Су кодексі;

4) Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 9 тамыздағы № 318 "Қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеу қағидаларын бекіту туралы" бұйрығы;

5) Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 30 шілдедегі №280 "Экологиялық бағалауды ұйымдастыру және өткізу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы" бұйрығы;

6) Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2021 жылғы 6 тамыздағы №314 "Қалдықтар сыныптауышын бекіту туралы" бұйрығы.

7) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы №ҚР ДСМ-331/2020 "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы" бұйрығы;

8) Қазақстан Республикасы Экология және биоресурстар министрлігінің 1997 жылдың 29 тамызындағы РНҚ 03.3.0.4.01.96. "Қоршаған орта компоненттерінің өндіріс және тұтыну қалдықтарының уытты заттарымен ластану деңгейін анықтау жөніндегі әдістемелік нұсқаулық".

Бұл бағдарлама келесі тапсырмаларды орындауға арналған:

- қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру;
 - экологиялық саясатты іске асырудың ұйымдастырушылық схемалары мен рәсімдерін әзірлеу
- басқару бағдарламасының нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізу мақсатында компаниялар

белгіленген мерзімге қалдықтармен қамтамасыз ету үшін бақылау, мониторинг, талдау және түзету әрекеттері

компанияның экологиялық саясатының белгіленген талаптарына сәйкестігіне міндеттер мен мақсаттар бар;

- қалдықтармен жұмыс істеу саласында персоналды оқыту жүйесін ұйымдастыру.

Осы БҚ иерархия қағидатына сәйкес әзірленді (335-баптың 3-тармағы Экологиялық кодекс), оған сәйкес қалдықтарды өндірушілер мен иелері

- қалдықтардың пайда болуын болдырмау және басқару бойынша келесі шаралар қолданылады

- пайда болған қалдықтар:
 - 1. қалдықтардың пайда болуын болдырмау;
 - 2. қалдықтарды қайта пайдалануға дайындау;
 - 3. қалдықтарды қайта өңдеу;
 - 4. Қалдықтарды кәдеге жарату;
 - 5. Қалдықтарды жою.

3. Терминдер мен анықтамалар

1) құю станциялары-елді мекеннің су бұру жүйелерімен жабдықталмаған аудандарынан сұйық қалдықтарды су бұру жүйесіне қабылдауға және түсіруге арналған құрылыстар;

2) ассенизация өрістері, иіс шығару өрістері-сұйық қалдықтарды жинау және залалсыздандыру үшін елді мекеннен тыс арнайы бөлінген аумақ;

3) жоспарлы-тұрақты санитарлық тазалау-белгіленген жиілікпен қалдықтарды жинау және жою жөніндегі іс-шаралар жүйесі;

4) жерді рекультивациялау-белгілі бір нысаналы пайдалану үшін бұзылған жерлерді , оның ішінде бұзылған жерлердің теріс әсерінің нәтижесінде өз құндылығын толық немесе ішінара жоғалтқан іргелес жер учаскелерін қалпына келтіруге, сондай-ақ қоршаған орта жағдайларын жақсартуға бағытталған жұмыстар кешені;

5) коммуналдық қалдықтар-елді мекендерде, оның ішінде адамның тіршілік әрекеті нәтижесінде пайда болатын тұтыну қалдықтары, сондай-ақ құрамы мен түзілу сипаты бойынша оларға жақын өндіріс қалдықтары;

6) қалдық сақтау орны-қалдықтар деп аталатын пайдалы қазбаларды байытудың радиоактивті, уытты және басқа да үйінді қалдықтарын сақтауға немесе көмуге арналған арнайы құрылыстар мен жабдықтар кешені;

7) қалдықтарды есепке алу-қалдықтардың сандық және сапалық сипаттамалары және олармен жұмыс істеу тәсілдері туралы ақпаратты жинау және беру жүйесі;

8) қалдықтарды жою-қалдықтарды көму және жою жөніндегі операциялар;

9) қалдықтарды жинау-қалдықтарды одан әрі кәдеге жарату немесе жою мақсатында оларды сұрыптауды қамтитын, арнайы бөлінген орындарда немесе объектілерде қалдықтарды алып қоюға, жинақтауға және орналастыруға байланысты қызмет;

10) қалдықтарды залалсыздандыру-механикалық, физика-химиялық немесе биологиялық өңдеу жолымен қалдықтардың қауіпті қасиеттерін азайту немесе жою;

11) Қалдықтарды кәдеге жарату-қалдықтарды қайталама материалдық немесе энергетикалық ресурстар ретінде пайдалану;

12) қалдықтарды көму-көмілген қалдықтардың халықтың денсаулығына және қоршаған ортаға қауіпті әсерін болдырмайтын, қалдықтарды белгіленген сақтау орнына шектеусіз мерзім ішінде орналастыру;

13) қалдықтарды қайта өңдеу-қалдықтардан тауарларды немесе өзге де өнімдерді өндіруде (дайындауда) одан әрі пайдаланылатын шикізатты және (немесе) өзге де материалдарды алуға, сондай-ақ олармен жұмыс істеуді жеңілдету, олардың көлемін немесе қауіпті қасиеттерін азайту мақсатында қалдықтардың қасиеттерін өзгертуге бағытталған сұрыптауды қоса алғанда, физикалық, химиялық немесе биологиялық процестер;

14) қалдықтарды орналастыру-өндіріс және тұтыну қалдықтарын сақтау немесе көму;

15) қалдықтарды сақтау - қалдықтарды кейіннен кәдеге жарату, қайта өңдеу және (немесе) жою үшін арнайы белгіленген орындарда жинау;

16) қалдықтарды уақытша сақтау-қызметі нәтижесінде олар түзілетін адамдардың өндіріс және тұтыну қалдықтарын уақытша сақтау орындарында және жобалау құжаттамасында айқындалған мерзімдерге (бірақ алты айдан аспайтын) оларды

кейіннен кәдеге жарату, қайта өңдеу, сондай-ақ қайта өңдеуге жатпайтын қалдықтарды жою жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын ұйымдарға беру үшін жинақтау немесе кәдеге жарату;

17) қалдықтарды тасымалдау-қалдықтарды түзілетін немесе сақталатын орындардан қайта өңдеу, кәдеге жарату немесе көму орындарына немесе объектілеріне тасымалдау;

18) қалдықтардың қауіптілік сыныбы-адам денсаулығына және оның мекендеу ортасына уытты әсер ету бойынша оның қауіптілік түрі мен дәрежесін айқындайтын қалдықтардың сандық сипаттамасы;

19) қалдықтардың түрі-қалдықтардың шығу тегіне, қасиеттеріне және айналым технологиясына сәйкес ортақ белгілері бар, қалдықтар сыныптаушының негізінде айқындалатын қалдықтар жиынтығы;

20) қалдықтармен жұмыс істеу-қалдықтардың пайда болуының алдын алу мен азайтуды, қалдықтарды есепке алу мен бақылауды, жинақтауды, сондай-ақ қалдықтарды жинауды, қайта өңдеуді, кәдеге жаратуды, залалсыздандыруды, тасымалдауды, сақтауды (қоймалауды), жоюды және олармен байланысты өзге де әрекеттерді қоса алғанда, қалдықтармен байланысты қызмет түрлері;

21) құйрық шаруашылығын консервациялау – құйрықтарды тасымалдау және оларды қалдық қоймасына орналастыру жөніндегі қызметті уақытша тоқтату. Қоршаған ортаға теріс әсерді болдырмау үшін құйрық шаруашылығы құрылыстары мен қалдық қоймасы оқшауланады;

22) құйрық шаруашылығын жою (көму) – құйрықтарды тасымалдау және оларды қалдық қоймасына орналастыру жөніндегі қызметті тоқтату. Бұл жағдайда құйрық шаруашылығының барлық ғимараттары мен құрылыстарын жою қажет, ал қалдық қоймасы қоршаған ортаға әсерін болдырмайтындай етіп оқшауланған;

23) қатты тұрмыстық қалдықтар-қатты нысандағы коммуналдық қалдықтар;

24) қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған полигондар-қатты тұрмыстық қалдықтарды оқшаулауға және залалсыздандыруға арналған арнайы құрылыстар;

25) қауіпті химиялық заттар-адам денсаулығына және қоршаған ортаға тікелей немесе ықтимал зиянды әсер ететін қасиеттері бар заттар;

26) мамандандырылған ұйымдар-қызметі қалдықтардың айналымына байланысты субъектілер;

27) медициналық қалдықтар-медициналық қызметтер көрсету және медициналық манипуляциялар жүргізу процесінде түзілетін қалдықтар;

28) өндіріс қалдықтары (өндірістік қалдықтар – өнім өндіру, жұмыстарды (көрсетілетін қызметтерді) орындау процесінде пайда болған және бастапқы тұтыну қасиеттерін толық немесе ішінара жоғалтқан шикізаттың, материалдардың, заттардың, бұйымдардың, заттардың қалдықтары;

29) өндірістік объект-өнім өндірумен, жұмыстарды орындаумен және қызметтер көрсетумен байланысты, адамның тіршілік ету ортасы мен денсаулығына әсер ету

көздері болып табылатын процестерді, жабдықтар мен технологияларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын шаруашылық қызмет объектісі;

30) радиоактивті қалдықтар-радионуклидтері алып қою деңгейінен жоғары, одан әрі пайдалану көзделмеген радиоактивті заттар, ядролық материалдар немесе радионуклидті көздер;

31) санитариялық-қорғау аймағы (бұдан әрі – СҚА) – арнайы мақсаттағы аймақтарды, сондай-ақ елді мекендегі өнеркәсіптік ұйымдар мен басқа да өндірістік, коммуналдық және қойма объектілерін оларға қолайсыз факторлардың әсерін әлсірету мақсатында жақын маңдағы қоныстану аумақтарынан, тұрғын үй-азаматтық мақсаттағы ғимараттар мен құрылыстардан бөлетін аумақ;

32) санитариялық тазарту-халықтың тыныс-тіршілігі нәтижесінде елді мекенде пайда болатын қалдықтарды жинау, жою және залалсыздандыру мақсаты бар іс-шаралар жүйесі;

33) сұйық қалдықтар-Ағынды суларды қоспағанда, сұйық нысандағы кез келген қалдықтар;

34) сарқынды сулар-адамның шаруашылық қызметі нәтижесінде немесе ластанған аумақта түзілетін, табиғи немесе жасанды су объектілеріне немесе жергілікті жердің рельефіне тасталатын сулар;

35) қоныстану аумағы-тұрғын үй, қоғамдық (қоғамдық-іскерлік) және рекреациялық аймақтарды, сондай-ақ инженерлік және көлік инфрақұрылымдарының жекелеген бөліктерін, орналастырылуы мен қызметі арнайы санитариялық-қорғау аймақтарын талап ететін ықпал етпейтін басқа да объектілерді орналастыруға арналған Елді мекен аумағының бөлігі;

36) тұтыну қалдықтары – оларды тұтыну немесе пайдалану процесінде пайда болған өнімдердің, бұйымдардың және өзге де заттардың қалдықтары, сондай-ақ бастапқы тұтыну қасиеттерін толық немесе ішінара жоғалтқан тауарлар (өнімдер);

37) уытты қалдықтар-қоршаған ортаға түскен жағдайда биоаккумуляция және (немесе) биотикалық жүйелерге уытты әсер ету нәтижесінде адамға қауіп төндіретін заттары бар қалдықтар;

38) халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік орган – халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік саясатты, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілерде және Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерінде белгіленген талаптардың сақталуын бақылауды және қадағалауды іске асыратын мемлекеттік орган.

4. Аудандағы коммуналдық қалдықтарды басқарудың қазіргі жағдайы туралы, қатты тұрмыстық қалдықтардың түзілу көлемін есептеу және негіздеу

Аудан аумағы 20,8 мың шаршы метрді құрайды. км. Ресейдің Астрахан облысының Красноярск ауданымен шектеседі.

Аудан орталығынан Атырау қаласына дейінгі қашықтық-260 км. ауданда 18 ауылдық әкімшілік бар.

01.10.2023 жылға арналған статистика деректеріне сәйкес. Құрманғазы ауданының аумағында 55 816 адам тұрады, халық негізгі жеке секторда тұрады.

Құрманғазы ауданы әкімдігінің 2022 жылғы 10 қарашадағы №337 қаулысына сәйкес жылына 1 тұрғынның коммуналдық қалдықтарының түзілу және жинақталу нормалары 1,82 (абаттандырылмаған үй иесі) және 1,58 (абаттандырылған үй иесі) бекітілді.

Жыл сайын Құрманғазы ауданына тұрғындардан 101 871 текше метр астам тұтыну және өндіріс қалдықтары түзіледі.

№	Округ атауы	Адам саны	Норма бойынша тұрғындардың қатты тұрмыстық қалдықтарының көлемі, текше метр. (12 айға)
1	Құрманғазы ауылдық округі	12 750	23 205
2	Азғыр ауылдық округі	2 855	5 196
3	Ақкөл ауылдық округі	4 596	8 365
4	Асан ауылдық округі	1 338	2 435
5	Бөкейхан ауылдық округі	1 765	3 212
6	Бірлік ауылдық округі	2 124	3 866
7	Дыңғызыл ауылдық округі	2 487	4 526
8	Еңбекші ауылдық округі	2 829	5 149
9	Жаңаталап ауылдық округі	3 693	6 721
10	Қиғаш ауылдық округі	1 104	2 009
11	Көптоғай ауылдық округі	1 286	2 341
12	Кудряшов ауылдық округі	2 325	4 232
13	Мақаш ауылдық округі	2 857	5 200
14	Нұржау ауылдық округі	2 630	4 787
15	Орлы ауылдық округі	2 625	4 778
16	Сафон ауылдық округі	1 771	3 223
17	Сүйіндік ауылдық округі	3 408	6 203
18	Теңіз ауылдық округі	1 611	2 932
19	Шортанбай ауылдық округі	1 762	3 207
	Итого	55 816,0	101 587,0

Қазіргі уақытта Құрманғазы ауданында қалдықтардың пайда болуының "көзінен" ҚТҚ-ны бөлек жинау жүйелі деңгейде жолға қойылмаған, сондықтан бүкіл ел бойынша қалдықтарды көзден бөлу, қалдықтарды бөлек шығару, қайта өңделген материалдарды өңдеу және сату жүйелеріне кешенді экономикалық бағалау жүргізу қиын.

Құрманғазы ауданының аумағында барлық қалдықтар көму үшін қоқыс үйінділеріне шығарылады, бұл ретте бүгінгі күні Құрманғазы кентіндегі қолданыстағы полигоннан басқа, бірде-бір ҚТҚ үйіндісі санитариялық қағидалар талаптарына және көмудің экологиялық стандарттарына сәйкес келмейді.

Кенттердегі барлық дерлік полигондар жарамдылық мерзімін аяқтады, оларды қалпына келтіру, экономикалық тұрғыдан тиімді болған жағдайда қоқыс газын жинау, сондай-ақ жаңа аймақтық инженерлік полигондар салу қажет. Ауданда қоқысты қайта тиеу (сұрыптау) станциялары жұмыс істемейді, онда қайталама материалдық ресурстарды алу мақсатында қалдықтарды терең сұрыптауды, сондай-ақ "жасыл" энергия мен компост өндірумен соңғысын кәдеге жарату үшін биологиялық ыдырайтын фракцияны жүргізуге болады. Ақырында, қалдықтарды бөлек жинау және (немесе) ҚТҚ түзілу көздерінен сұрыптау жүйесі іс жүзінде дамымаған күйінде қалып отыр.

Елді мекендердің санитариясын қамтамасыз ету үшін қажетті ресурстар:

№	Округ атауы	елді мекендердің санитариясын қамтамасыз ету 12 ай, мың теңге
1	Құрманғазы ауылдық округі	31 319
2	Азғыр ауылдық округі	2 597
3	Ақкөл ауылдық округі	4 181
4	Асан ауылдық округі	1 217
5	Бөкейхан ауылдық округі	1 606
6	Бірлік ауылдық округі	1 932
7	Дыңғызыл ауылдық округі	2 263
8	Еңбекші ауылдық округі	2 574
9	Жаңаталап ауылдық округі	3 360
10	Қиғаш ауылдық округі	1 004
11	Көптоғай ауылдық округі	1 170
12	Кудряшов ауылдық округі	2 115
13	Мақаш ауылдық округі	2 599
14	Нұржау ауылдық округі	2 393
15	Орлы ауылдық округі	2 388
16	Сафон ауылдық округі	1 611
17	Сүйіндік ауылдық округі	3 101
18	Теңіз ауылдық округі	1 466
19	Шортанбай ауылдық округі	1 603
	Итого	70 500,00

Коммуналдық қалдықтарды басқару Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 28 желтоқсандағы № 508 бұйрығымен бекітілген коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу қағидаларының нормаларымен реттеледі. өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинау,

пайдалану, қолдану, залалсыздандыру, тасымалдау тәртібі туралы "Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 25 желтоқсандағы о," сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларының талаптарына сәйкес мамандандырылған көлікке арналған ыңғайлы кіреберістері бар контейнерлерді орналастыруға арналған арнайы алаңдар орналастырылатын болады Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 28 желтоқсандағы № 508 бұйрығымен.

Контейнерлердің есептік саны

№	Ауылдық округі	Контейнер саны
1	Құрманғазы ауылдық округі	229
2	Азғыр ауылдық округі	51
3	Ақкөл ауылдық округі	82
4	Асан ауылдық округі	24
5	Бөкейхан ауылдық округі	32
6	Бірлік ауылдық округі	38
7	Дыңғызыл ауылдық округі	44
8	Еңбекші ауылдық округі	51
9	Жаңаталап ауылдық округі	66
10	Қиғаш ауылдық округі	20
11	Көптоғай ауылдық округі	23
12	Кудряшов ауылдық округі	42
13	Мақаш ауылдық округі	51
14	Нұржау ауылдық округі	47
15	Орлы ауылдық округі	47
16	Сафон ауылдық округі	32
17	Сүйіндік ауылдық округі	61
18	Теңіз ауылдық округі	29
19	Шортанбай ауылдық округі	31
	Итого	1 000

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы бұйрығымен 58. Субъект (ҚТҚ контейнерлерінің меншік иесі) контейнерлерді орналастыруға рұқсат етіледі, Орнатылатын контейнерлер санын есептеуге байланысты контейнерлерді пайдаланатын халық санын, қалдықтардың жиналу нормаларын, оларды сақтау мерзімдерін ескеру қажет. Контейнерлердің есептік көлемі қалдықтардың нақты жиналуына сәйкес келеді. Сондықтан бұл бағдарламада контейнерлер саны сараптамалық жолмен есептеледі. Сондай-ақ, сараптамалық жолмен "Камаз-Инжиниринг" АҚ, Көкшетау қ., Қазақстан шығарған КАМАЗ базасында 8 қоқыс таситын көліктің қажетті саны анықталды.

- қоқыс таситын көліктегі ҚТҚ тығыздау коэффициенті орта есеппен 2,5 (қоқыс таситын көліктер өндірушілерінің анықтамалығына сілтеме 5.6. қоқыс таситын көліктер / техникалық сипаттамалар анықтамалығы / № 4 шығарылым kommashpro.ru),

- КАМАЗ базасындағы 1 қоқыс тасығыштың жүк көтергіштігі 18 текше метр.

- 2 аптадағы рейстер саны 1.

5.Ауданда қалдықтарды кәдеге жаратуды басқаруға қойылатын талаптар және ҚТҚ морфологиялық құрамы

Ауданда 75,9 га заңдастырылмаған қоқыс полигондар бар:

№	Округ атауы	Полигон алаңы, га	Жер учаскесінің санаты
1	Азғыр ауылдық округі, Балқұдық ауылы	16	Елді мекеннің жерлері
2	Азғыр ауылдық округі, Азғыр ауылы	4	Елді мекеннің жерлері
3	Азғыр ауылдық округі, Қоныртерек ауылы	4	Елді мекеннің жерлері
4	Ақкөл ауылдық округі	3	Елді мекеннің жерлері
5	Асан ауылдық округі	6	Елді мекеннің жерлері
6	Бөкейхан ауылдық округі	2	Елді мекеннің жерлері
7	Бірлік ауылдық округі	1	Елді мекеннің жерлері
8	Дыңғызыл ауылдық округі	1	Елді мекеннің жерлері
9	Еңбекші ауылдық округі, Сазтүбек ауылы	1	Елді мекеннің жерлері
10	Еңбекші ауылдық округі, Жұмекен ауылы	2	Елді мекеннің жерлері
11	Жаңаталап ауылдық округі	6	Елді мекеннің жерлері
12	Қиғаш ауылдық округі	1	Елді мекеннің жерлері
13	Көптоғай ауылдық округі	2	Елді мекеннің жерлері
14	Кудряшов ауылдық округі	1	Елді мекеннің жерлері
15	Мақаш ауылдық округі	6	Елді мекеннің жерлері
16	Нұржау ауылдық округі	3	Елді мекеннің жерлері
17	Орлы ауылдық округі	2	Елді мекеннің жерлері
18	Сафон ауылдық округі	2	Өндірістік мақсаттағы жерлер
19	Сүйіндік ауылдық округі	4	Елді мекеннің жерлері
20	Теңіз ауылдық округі	5	Өндірістік мақсаттағы жерлер
21	Шортанбай ауылдық округі	4	Өндірістік мақсаттағы жерлер
	Барлығы	76	

Өңірдегі қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарының жай-күйі туралы ақпарат

--	--	--	--	--	--

№	Полигон аумағы, қай жылы алынғаны, мерзімі	Қ Т Қ объектісінің атауы, сенімгерлікке берілген мекеме	Полигон қуаты, қай жылдан бастап қолданыста	Полигонда жинақталған ҚТҚ көлемі, тн	Контейнерлер саны	
					металл	Бөлек жинайтын (ПЭТ,картон)
1	Аккөл ауылы 3 га,	Аккөл а/о	5000тн/1988		53	-
2	Балқұдық ауылы 16 га,	Азғыр а/о	12000тн/2011	350	-	-
3	Асан ауылы 6,0 га,	Асан а/о	3200тн/2017	120	-	-
4	Бөкейхан ауылы 2,0 га	Бөкейхан а/о	4600тн/2008		-	-
5	Бірлік ауылы 1,0 га,	Бірлік а/о	2300тн/2017	10	-	-
6	Құрманғазы ауылы 18,65 га	Құрманғазы а/о	15000тн/1980	800	208	-
7	Жыланды ауылы, 1 га	Дыңғызыл а/о	2300тн/2007	35	-	-
8	Жұмекен ауылы, Қосарал учаскесі, 2,0 га,	Еңбекші а/о	4600тн/2008	35	-	-
9	Қиғаш ауылы, 1,0 га,	Қиғаш а/о	2300тн/2007	70	-	-
10	Көптоғай ауылы, 2,4 га,	Көптоғай а/о	5000тн/2008	11	-	-
11	Алға ауылы, 6,0 га,	Мақаш а/о	2005	150	-	-
12	Орлы ауылы, 1,5 га,	Орлы а/о	2000тн/2004	50	-	-
13	Сүйіндік ауылы, 4 га	Сүйіндік а/о	7000тн/2011	800	-	-
14	Сафон ауылы, 2,0 га,	Сафон а/о	5000тн/2007	50	-	-
15	Приморье ауылы, 5,0 га,	Теңіз а/о	7000тн/2014	25	-	-
16	Шортанбай ауылы 4,0 га	Шортанбай а/о	3000тн/2015	170	-	-
17	Нұржау ауылы 4,0 га	Нұржау а/о	4500тн/2008	20	-	-
18	Хиуаз ауылы 4,0 га	Жанаталап а/о	4500тн/2018	151	-	-
19	Кудряшов ауылы 4,0 га	Кудряшов а/о	2008	200	-	-

Барлығы		3 047	261	-
---------	--	-------	-----	---

Елді мекендерде қалдықтарды орналастырудың орындарынзандастыру (экологиялық, құрылыс және санитарлық-эпидемиологиялық заңнамасына сәйкес келтіру)жергілікті бюджетке ауыр қаржылық шығындарға апарады. Мемлекет қолданыстағы ҚТҚ полигондарына/қалдықтарды орналастыру орындарына (ауылдық елді мекендерде) қойылатын талаптарды біржолғы/біржолғы оңайлату енгізуді, қалдықтарды орналастыру орындарына қойылатын өлшемшарттарды, сондай-ақ қалдықтарды орналастыру орындарын ресімдеу жөніндегі төменгі талаптарды азайтуды жоспарлап отыр.

ҚР Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы №577 Жарлығымен бекітілген " Жасыл экономикаға" көшу жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес 2030 жылға қарай қатты тұрмыстық қалдықтарды сұрыптау мен қайта өңдеу үлесін қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру объектілерінің 40 пайызы мен 95 пайызына дейін жеткізу кажет.

Ауданда полигондарды ҚР СТ 3696-2020 бойынша жобалау кажет, стандарт жалпы саны 50 мың адамға дейінгі және "Полигон денесінен" 50 км дейінгі қамту радиусы бар елді мекендер үшін қуаты аз қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған полигондарға (бұдан әрі-ҚТҚ ММ полигондары) қолданылады және ҚТҚ ММ полигонын қауіпсіз пайдалану және күтіп ұстау жөніндегі талаптарды белгілейді, тұрмыстық қатты қалдықтарды орталықтандырылған қабылдауды, сұрыптауды, қайта өңдеуді, залалсыздандыруды және көмуді қоса алғанда, өмірлік циклдің барлық кезеңдерінде санитариялық-эпидемиологиялық салауаттылық және қоршаған ортаны қорғау мақсатында.

Объектілердің қауіптілік сыныбына байланысты "Адам денсаулығына әсер ету объектілері болып табылатын объектілердің санитариялық-қорғау аймақтарына қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2022 жылғы 11 қаңтардағы № ҚР ДСМ-2 бұйрығына сәйкес, елді мекеннен (тұрғын алаптардан)полигонның санитарлық аймақтарының мынадай мөлшері көзделген:

1) 1000 метрден (бұдан әрі – м) және одан жоғары I қауіптілік сыныбының объектілері; 2) 500 м-ден 999 м-ге дейінгі II қауіптілік сыныбының объектілері; 3) 300 м-ден 499 м-ге дейінгі III қауіптілік сыныбының объектілері; 4) 100 м-ден 299 м-ге дейінгі IV қауіптілік сыныбының объектілері; 5) V қауіптілік класы 50 м-ден 99 м-ге дейін.

ҚТҚ полигоны қатты тұрмыстық қалдықтар мен күл қожын қабылдауға және көмуге арналған. "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м. а. 2020 жылғы 25

желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331 / 2020 бұйрығына сәйкес ҚТҚ көму полигоны үшін учаскенің мөлшері және мерзімі ҚТҚ көму полигоны үшін 20-25 жылқаралған.

Полигон қатты тұрмыстық қалдықтарды оқшаулауға және залалсыздандыруға арналған арнайы құрылым болып табылады. Қалдықтарды жинауды ұйымдастыру және жұмыстарды жүргізу қоршаған ортаны қорғаудағы санитарлық сенімділікке және халық үшін эпидемиологиялық қауіпсіздікке кепілдік береді. Полигонда тығыздау, минералдану, газ шығару динамикасын ескере отырып, ҚТҚ статистикалық тұрақтылығы қамтамасыз етіледі.

Тығыздалған түрдегі қойманың биіктігі-10 м (жерден 2 м және жер астынан 8 м). Полигон орналасқан учаскеде жер асты сулары ашылмаған.

Полигондағы жұмыстарды ұйымдастыру полигонды пайдаланудың технологиялық схемасымен айқындалады. Технологиялық схема полигонның бас жоспары болып табылады, ол жыл мезгілдерін ескере отырып, жұмыстардың реттілігін, қатты тұрмыстық қалдықтарды сақтауға арналған алаңдарды орналастыруды және оқшаулағыш топырақты әзірлеуді анықтайды.

Полигондағы жұмыстарды жоспарлаудың негізгі құжаты пайдалану кестесі болып табылады, онда ай сайын: қалдықтар жиналатын карталардың № көрсетіле отырып, қабылданатын қалдықтардың саны, қалдықтарды оқшаулау үшін топырақ әзірлеу жоспарланады.

Полигонның негізгі құрылысы-тереңдігі 8 м болатын және полигон алаңының 95% - на дейін алып жатқан шұңқыр болып табылатын ҚТҚ сақтау учаскесі. Полигонның негізінде ластаушы заттарды полигоннан жер асты суларына сүзуге кедергі келтіретін тығыз сазды жастық бар.

Келесі қабат тығыздалған жұқа қабатқа салынып, жұмыс қабатының қалыңдығы 2 м-ге дейін артады.

Тығыздалған қалдықтардың жұмыс қабаты биіктігі кемінде 0,25 м аралық оқшаулағыш қабатпен жабылады, аралық оқшаулағыш қабат қоршаған табиғи ортаны қалдықтардың, газдардың, иістердің жеңіл фракцияларының желмен таралуынан қорғауы тиіс. Аралық оқшаулау үшін күл қожы қолданылады.

Санитарлық талаптарды сақтау үшін ҚТҚ полигонға жеткізілгеннен кейін бір тәуліктен кешіктірмей (жылы мезгілде) оларды белгіленген алаңға қойып, топырақ қабатымен тығыздап, оқшаулау қажет. Қысқы уақытта оқшаулауды үш тәуліктен аспайтын аралықпен жүргізуге жол беріледі. Аралық оқшаулау үшін күл қожы қолданылады. Соңғы оқшаулау дренажды арық салу кезінде алынған топырақпен жүзеге асырылады.

Төгілетін ҚТҚ-ның 2 метрлік қабатының биіктігін бақылау үшін әр картада өлшеуіш баған-репер орнатылған. Толтыру қабатының берілген биіктігін сақтау полигон қалыңдығының жауын-шашынының біркелкілігін қамтамасыз етеді. Репер көмегімен қатты тұрмыстық қалдықтардың тығыздалу дәрежесі бақыланады.

Полигондағы ҚТҚ-ны жинау, тығыздау, оқшаулау бойынша барлық жұмыстар механикаландырылған түрде орындалады. Полигонға қалдықтар қоқыс таситын көліктерге түседі, оқшаулағыш материалды (күл қожы мен топырақ) жинау және қалыптастыру бульдозермен жүзеге асырылады. Пайдаланылған газдардан ҚТҚ тұтануын болдырмау үшін бульдозердің шығатын құбырына ұшқын сөндіргіш қойылады.

Бульдозер өрт сөндіргішпен жабдықталған. Полигонда қоқыс таситын көлікті үздіксіз түсіру ұйымдастырылады.

Полигонға келген қоқыс тасушы жұмыс картасына түсіріледі. Полигонның барлық алаңында ҚТҚ-ны ретсіз жинауға жол берілмейді.

Полигоннан шығуда қоқыс таситын көліктердің дөңгелектерін өңдеуге арналған дезинфекциялық ерітіндісі (лизол) бар дезинфекциялық ванна орналастырылады. Жаңбыр мен тасқын суларды ұстап қалу үшін учаскенің шекарасында су бұрғыш арық бар. Дренажды арықтан 2 метр қашықтықта учаскенің периметрі бойынша полигонның айналасында қоршау бар.

Құрғақ, ыстық кезеңдерде ҚТҚ жақсы тығыздау және өрт қаупін азайту үшін арнайы ылғалдандыруды қажет етеді. Өрт қауіпті кезеңдерде қатты тұрмыстық қалдықтарды ылғалдандыру қарастырылған. Суаруға арналған су шығыны 1 м³ ҚТҚ үшін 10 литр қабылданады.

Осы мақсатта әкелінетін су пайдаланылады. Көлемі 2000 литр цистернада сақталады.

ҚР ҚН құрылыс нормаларына сәйкес 1.04-15-2013 (қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған полигондар)

Полигонда ҚТҚ қабылдау және рекультивациялау жоспары әзірленді (№1 қосымша). ҚТҚ қабылдау. Полигонның жалпы ауданы 2 Га қолданыстағы қойма ауданы 301,8 м² құрайды. Төселген қалдықтарды 0,5 метр қабатпен тығыздау салмағы кемінде 14 тонна бульдозерлермен орындалады. Тығыздау бір жерде бульдозердің екі-төрт рет өтуімен жүзеге асырылады. Екі рет өту кезінде бульдозер қалдықтарды 570-670 кг/м³, коэф мәніне дейін тығыздайды. 0,67 (экология сайтынан алынған мәліметтер) ҚТҚ қабылдаудың орташа айлық көлемі 67 тоннаны құрайды. Биіктігі 3 м аралық қабатты сақтау кезінде формула $V * 0,67 \text{ (коэф)} = M$, толтыру мерзімі 2,8 ай. Қабаттың биіктігі 6 м болған кезде картадағы қалдықтарды жинаудың жалпы көлемі есептеу формуласы $S * h = V$ немесе $(V * 0,67 \text{ (коэф)} = m)$ 2. Рекультивация. Өрттің алдын алу және ҚР Экологиялық кодексінің нормаларын сақтау үшін 356-бап(4-тармақ), топырақпен қабат-қабат оқшаулау технологиясы қолданылады. Биіктігі 2 метр болатын қалдықтардың тығыздалған қабаты төселген ҚТҚ-ның бүкіл ауданы бойынша қалыңдығы 0,3 метр топырақ қабатымен оқшауланады. Қабаттың биіктігі 0,3 м болған

кезде 54 416 м² қалпына келтіру үшін 16324 м³ топырақ қажет (есептеу $S \cdot h = V$) немесе массаға 16324 м³ * 1,5(коэф)=24487 тонна топырақ. Жалпы биіктігі 6 м болатын рекультивация қабаттары 3 қабатты құрайды

Тұрмыстық қатты қалдықтарды қабылдау тығыздалмаған күйде (яғни, қалдықтар халық пен ұйымдардан түсетін физикалық жағдайда) жүргізіледі.

Қалдықтары бар машиналарды өлшеуге арналған ҚТҚ полигонында таразы бар. ҚТҚ-ның қабылданған мөлшері туралы белгі "қатты тұрмыстық қалдықтарды қабылдау журналында" жасалады.

Полигонға түсетін қалдықтарды дозиметриялық бақылау жүргізіледі.

Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауды кейіннен ҚТҚ полигонына автокөлікпен әкете отырып, металл контейнерлерге жүзеге асыру көзделген.

Әкету ҚТҚ әкету жөніндегі қызметтерді орындайтын ұйым жинақталуына қарай жүзеге асырылатын болады.

Аудан аумағында қалдықтарды орналастыру объектілерінен басқа, қалдықтарды орналастыруға арналған орындар бар – әр ауылдық округте полигондар.

Бүгінгі күні аудан аумағында коммуналдық қалдықтарды өңдеу бойынша объектілер жоқ, бұл пайда болған коммуналдық қалдықтарды өңдеуге мүмкіндік бермейді.

Осылайша, қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы мемлекеттік саясаттың мақсаттарына қол жеткізу үшін бастапқы шикізат пен материалдарды барынша пайдалануды қамтамасыз ету, қалдықтардың пайда болуын болдырмау, қалдықтардың пайда болу, өңдеу, кәдеге жарату және залалсыздандыру көздеріндегі қауіптілік класын азайту, сондай-ақ қалдықтарды қауіпсіз көму мақсатында қалдықтармен жұмыс істеудің қолданыстағы жүйесін қайта ұйымдастыру талап етіледі.

Сараптамалық мәліметтерге сәйкес ҚТҚ морфологиялық құрамы орта есеппен келесідей:

- тамақ қалдықтары – 24%;
- қағаз және картон-16%;
- полимерлер (пластик, пластмасса) -17%;
- шыны-11%;
- қара металдар - 10%;
- түсті металдар-1%;
- тоқыма-3%;
- ағаш кесу - 4%;
- қауіпті қалдықтар-1%;
- сүйек, тері, резеңке – 2%;
- қалдықтардың басқа қалдықтары – 10%;
- басқа-9%.

Жазда және күзде халықтың рационында жыл мезгілінің ерекшеліктеріне байланысты тұтынылатын жемістер мен көкөністердің саны артады. Сондай-ақ, суық мезгілде пластиктің азаюы байқалады, бұл көбінесе пластик ыдыста сатылатын белгілі сергітетін сусындарды тұтынудың азаюымен түсіндірілуі мүмкін. Сондай-ақ, қағаз өнімдерінің, әйнектің және металдың азаюын атап өтуге болады.

Жүргізілген ҚТҚ морфологиялық құрамын зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, қалдықтардың негізгі үлесі тамақ қалдықтарына (34%) тиесілі екені анық. Сондай-ақ, қалдықтардың көп бөлігі қағаз өнімдері (23%) және пластмасса қалдықтары (23%) болып табылады. Қайта өңделетін қалдықтардың үлесі (пластик, шыны, металл, қағаз) жалпы көлемнің 57% - құрайды (3-сурет).

Қалдықтарда қауіпті компоненттер бар – қауіптіліктің 1 класындағы қалдықтар-батареялар. Олар ҚТҚ-ның шамамен 1% құрайды. Сонымен қатар, қатты тұрмыстық қалдықтарда А класындағы медициналық қалдықтар мен тұрмыстық техниканың қалдықтары кездеседі.

ҚТҚ полигоны қатты тұрмыстық қалдықтар мен күл қожын қабылдауға және көмуге арналған. "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м. а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331 / 2020 бұйрығына сәйкес ҚТҚ көму полигоны үшін учаскенің мөлшері және мерзімі ҚТҚ көму полигоны үшін 20-25 жылқаралған.

№	Округ атауы	Н о р м а бойыншатұрғындардың аттытұрмыстыққалдықта рыныңкөлемі, текше метр . (12 айға)	Н о р м а бойыншатұрғындардың аттытұрмыстыққалдықта рыныңкөлемі, текше метр . (25 жылға)
1	Құрманғазы ауылдық округі	23 205	580 125
2	Азғыр ауылдық округі	5 196	129 900
3	Ақкөл ауылдық округі	8 365	209 125
4	Асан ауылдық округі	2 435	60 875
5	Бөкейхан ауылдық округі	3 212	80 300
6	Бірлік ауылдық округі	3 866	96 650
7	Дыңғызыл ауылдық округі	4 526	113 150
8	Еңбекші ауылдық округі	5 149	128 725
9	Жаңаталап ауылдық округі	6 721	168 025
10	Қиғаш ауылдық округі	2 009	50 225
11	Көптоғай ауылдық округі	2 341	58 525
12	Кудряшов ауылдық округі	4 232	105 800

13	Мақаш ауылдық округі	5 200	130 000
14	Нұржау ауылдық округі	4 787	119 675
15	Орлы ауылдық округі	4 778	119 450
16	Сафон ауылдық округі	3 223	80 575
17	Сүйіндік ауылдық округі	6 203	155 075
18	Теңіз ауылдық округі	2 932	73 300
19	Шортанбай ауылдық округі	3 207	80 175
	Итого	101 587	2 539 675

Ауылдардағы полигондарды ҚТҚ ең төменгі 2 539 628 текше метр есептік көлеміне қарай жобалау қажет.

Қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған полигондар нормативтік стандарттарына сәйкес (СН РК 1.04-15-2013) полигондардың келесі жерлерде орналамуына тыйым салынады:

- Қазақстан Республикасының табиғи және қорықтық қор территорияларында;
- курорттық, балалар сауықтыру және емдеу-сауықтыру аймақтарында, халықтың жаппай демалыс орындарының санитарлық қорғау территорияларының шегінде;
- елді мекендердің санитарлық-қорғаныс зоналарының территориясы шегінде;
- санитарлық-гигиеналық, қорғаныс және рекреациялық қызметтер атқаратын ормандар, орманды саябақтар және басқа да жасыл көшеттер орналасқан территорияларда;
- нашар сапалы ауыл шаруашылық мақсаттағы жерлерде;
- тарихи-мәдени мақсаттағы территорияларда;
- су нысандарының қорғалатын зоналарында, ауыз судың жер асты қайнар көздері зоналары шегінде;
- бұлақ түрінде жер асты сулары қайнарының учаскелерінде;
- шаруашылық-ауыз су сумен жабдықтау үшін пайдаланатын су нысандарының санитарлық қорғау зоналарының I және II белдеулері шегінде;
- минералды қайнар көздердің санитарлық қорғау зоналарының белдеулері шегінде;
- қаламаңының шегінде;
- радиоактивті және органикалық қалдықтар мен ластанған жерлерде, санитарлық-эпидемиологиялық бақылау органдарымен белгіленген мерзім аяқталғанша дейін;
- күрделі геологиялық шарттары бар территорияларды (көшкін құбылысының дамуы, тұрақсыз топырақтың болуы және т.б.);
- болуы ықтимал қар көшкіні мен сел ағындарының зоналары;
- әуежайдан 15 километрден жақын орналасқан жерлерде.

Полигондардың орналасуы үшін жер телімдерін таңдау үшін қолайлы болып келесі территориялар танылады:

- ашық, су баспайтын және су келмейтін, желдетілетін, қоршаған ортаны ластануды жою бойынша инженерлік іс-шаралардың орындалуына жол беретін;
- елді мекендерде қатысты желдетілетін жақтан орналасқан;
- шаруашылық және ауыз су сумен жабдықтаудың су жинақтау орындарынан, балықтардың көбеюі, жаппай таралуы және қыстау жерлерінен төмен жақта орналасқан ;
- ауыл шаруашылығы егістіктерінен және транзиттік магистральді жолдардан 200 метр алшақ жерде, орманды алқаптардан және орман белдеулерінен 50 метр алшақ жерде;
- өнеркәсіп кәсіпорындарына, елді мекендерге, орман алқаптары, ауыл шаруашылығы егістіктеріне қарай 1,5 % аспайтын бұрылыспен;
- қауіпті геологиялық құбылыстардың болмауы (көшкіндер, карст, жыра және т.б.);
- геологиялық шегінде 10-7м/с аспайтын сүзгілеу коэффициентімен экранациялайтын жыныстар шөгінділерінің болуы (соның ішінде, саздақтар, балшықтар);
- ҚТҚ полигоны жұмысының есепке алынуымен, жер асыт суларының олардың шағын көтерілуі кезінде кәдеге жаратылатын қалдықтардың төменгі деңгейінен 2 метрден кем емес орналасуы;

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлерінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 237 бұйрығымен бекітілген "Өндірістік объектілердің санитариялық-қорғау аймағын белгілеу жөніндегі санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына сәйкес санитариялық қорғау аймағының мөлшерін белгілеу практикасын ескере отырып, өндірістік және басқа да объектілердің санитариялық сыныптамасы және санитариялық-қорғау аймақтары(СҚА) аумағының мынадай ең төменгі мөлшері әзірленді. Объектілер мен өндірістердің қауіптілік сыныбына байланысты СҚА-ның мынадай өлшемдері белгіленеді:

- 1) 1000 м. және одан да көп СҚА бар қауіптіліктің I класты объектілері;
- 2) СҚА бар қауіптіліктің II класты объектілері 500 м-ден 999 м-ге дейін;
- 3) СҚА бар қауіптіліктің III класты объектілері 300 м-ден 499 м-ге дейін;
- 4) СҚА бар қауіптіліктің IV класты объектілері 100 м-ден 299 м-ге дейін;
- 5) 0 м-ден 99 м-ге дейінгі СҚА бар V қауіптілік класының объектілері.

ҚР Ұлттық экономика министрінің 20.03.2015 ж. № 237 бұйрығымен бекітілген "өндірістік объектілердің СҚА белгілеу жөніндегі санитарлық - эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚТҚ полигоны жіктелмейді.

Әдетте тәжірибеден және "Өндірістік объектілерді жобалауға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" (2015 жылғы 20 наурыздағы № 237 бұйрықпен бекітілген) 1 және 2 қауіптілік кластарындағы өндіріс пен тұтынудың улы

қалдықтарын орналастыру, залалсыздандыру, көму полигондары үшін санитариялық-қорғау аймағының (СҚА) нормативтік мөлшері 1000 м құрайды, бұл қауіптіліктің 1-сыныбына, кәсіпорынның 1-санатына сәйкес келеді.

6. Шетелдік тәжірибеге шолу

Қазіргі уақытта қалдықтарды басқару әлемдік қоғамдастық үшін ең өзекті тақырыптардың бірі болып табылады, өйткені халық санының тұрақты өсуі нәтижесінде пайда болатын қалдықтардың көлемі жыл сайын артып келеді.

Бүгінгі таңда қалдықтарды басқарудың қолданыстағы жүйелері қалдықтардың пайда болуы мен көмілу көлемін азайтуға, шикізатты қайталама пайдалануды ұлғайтуға және қолда бар ең жақсы технологияларды пайдалана отырып қайта өңдеуге бағытталған.

ЕО елдерінде 20 ғасырдың 70-ші жылдарында олар бірыңғай жүйені құра бастады және реттеу құралдарын, соның ішінде қалдықтарды басқару директивасын енгізе бастады. Қалдықтар туралы № 75/442/ЕЭК бірінші директивасы (негіздемелік директива) 1975 жылы 15 шілдеде қабылданды, одан әрі 1991 жылы оған түзетулер енгізілді (1991 жылғы 18 наурыздағы 91/156/ЕЕС директивасы). 2008 жылы ол ЕО елдеріндегі қалдықтарды басқаруды анықтайтын негіздемелік құжат болып табылатын "қалдықтар және кейбір директиваларды ауыстыру туралы" ЕО Директивасына (2008 ж .19 қарашадағы № 2008/98/ЕО) қайта қаралды. Талаптардың негізгі мақсаты қалдықтардың пайда болуы мен көмілу көлемін азайту, шикізатты қайталама пайдалануды ұлғайту және қолда бар ең жақсы технологияларды пайдалана отырып қайта өңдеу болып табылады.

Жапония 1970 жылдары Экономикалық даму мен индустрияландырудың қарқынды өсуінен кейін қалдықтарды басқару жүйесін енгізе бастады. Шағын ауданның арқасында елде жерлеу полигондарының саны шектеулі және сыйымдылығы аз. Жапониядағы қалдықтарды басқару жүйесі, ең алдымен, қалдықтардың пайда болуы мен көмілуін азайтуға бағытталған.

Құрманғазы ауданында қолда бар шетелдік қалдықтарды басқару саласында қолдану үшін қалдықтарды жинау мен тасымалдауды жетілдіру, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды, оның ішінде тамақ қалдықтарын жинау мен кәдеге жаратуды енгізу, тұнбалы жауын-шашынды қайта өңдеу өзекті болып табылады.

Қалдықтарды жинау-қалдықтарды басқарудың бастапқы кезеңі. Жинаудың тиімділігі түзілген қалдықтардың жалпы көлемінен жиналған қалдықтардың көлемімен сипатталады.

Әр түрлі елдерде қалдықтарды жинаудың әртүрлі схемалары бар және қолданылады :

- "Есіктен есікке". Тасымалдаушы компания әр үйден қалдықтарды жеке жинайды. Бұл опция экспорттау қызметі үшін жоғары тарифтермен сипатталады.

* "Ортақ контейнер алаңдары". Контейнерлік алаңдар ауданның белгілі бір нүктелерінде орналасқан (әр аулада немесе әр тұрғын үй кешенінде). Тұрғындар ҚТҚ-ны контейнерлік алаңдарда орналасқан контейнерлерге әкеледі және сақтайды. Жергілікті атқарушы органдар белгіленген кестеге сәйкес ҚТҚ жинау мен әкетуді ұйымдастырады.

• "Жол жиегіндегі жинау". Тұрғындар ҚТҚ-ны жергілікті атқарушы органдар белгілеген кестеге сәйкес үйлерінің алдындағы тротуарда қалдырады.

• "Алып кету". Тұрғындар қалдықтарды арнайы жинау пункттеріне немесе қайта тиеу станцияларына әкеледі. Бұл опция қалдықтардың үлкен және жекелеген түрлеріне жарамды.

• "Шарт бойынша әкету". Жеке тұлғалар ҚТҚ-ны тасымалдаушы компаниялармен тікелей әкетуге шарт жасасады.

Қалдықтарды жинау әдісін таңдауды жергілікті атқарушы органдар заңнаманың жергілікті талаптары негізінде айқындайды. Әлемдік тәжірибеде аралас және бөлек жинау әдістері жұмыс істейді.

Қалдықтардың келесі түрлерін бөлек жинау кең таралған:

- * Макулатура;
- * Пластмасса қалдықтары (соның ішінде PET);
- * Шыны;
- * Металл сынықтары;
- * Азық-түлік (органикалық) қалдықтары, соның ішінде бақша қалдықтары;
- * Қаптама қалдықтары.

Мысалы, қалдықтарды бөлек жинау ЕО-ның кейбір елдерінде (соның ішінде Германия, Ұлыбритания, Австрия), Жапонияда, АҚШ-тың кейбір штаттарында жүргізіледі. Германияда қаптаманың, макулатураның, тамақ қалдықтарының қалдықтарын бөлек жинау жүргізілуде. Ол үшін әртүрлі түсті контейнерлердің 4 түрі қолданылады. Тамақ қалдықтарын жинауға арналған Жасыл контейнерлер, қағаз қалдықтары үшін көк, қаптама қалдықтары үшін сары және басқа қалдықтар үшін қара контейнерлер.

Жапонияда тамақ қалдықтары мен қаптама қалдықтары (шыны, пластик, қағаз, картон, алюминий және болаттан жасалған ыдыстар мен контейнерлер, сондай-ақ ПЭТ бөтелкелері) бөлек жиналады. Австрияда (Венада) қағаз, шыны, металл, пластмасса, тамақ және жасыл (бақша) қалдықтары бөлек жиналады.

Бөлек жинаудың артықшылықтары:

* материалдарды қайта пайдалану немесе қалдықтарды жаңа материалдарды өндіру үшін қайталама шикізат ретінде пайдалану;

* бөлек жинау таңдалған кәдеге жарату фракцияларының жоғары сапасын және сәйкесінше ең жоғары бағаны және қайталама материалдар мен өнімдерді өндірудің әртүрлі нұсқаларын қамтиды.

Бөлек жинаудың кемшіліктері:

- * сұрыпталатын қалдықтардың әр түріне арналған контейнерлерді және экспорттауға арналған арнайы көлікті сатып алуға қосымша шығындар;

- * қосымша инфрақұрылым салу қажеттілігі;

- * көлік пен маршруттар санын көбейту арқылы тасымалдау шығындары мен қосымша шығындары;

- * көзден сұрыптаудың жоғары сапасын қамтамасыз етуде қиындықтар бар-халықтың жосықсыздығы немесе білімсіздігі нәтижесінде қалдықтардың белгілі бір түріне арналған контейнерлерге басқа түрлері орналастырылуы мүмкін, бұл бөлек жинаудың тиімділігіне айтарлықтай әсер етеді, сондай-ақ кейінгі сұрыптауға қосымша шығындарға әкеп соғады;

- * бөлек жинау сапасын үнемі бақылау және бақылау қажеттілігі де айтарлықтай қосымша шығындарға әкеледі;

- * пәтерлерде қалдықтарды жинаудың қиындығы, өйткені құрылыс нормаларына сәйкес, ас үй-жайлардың ауданы көбінесе жеке контейнерлерде бөлек жинауға жеткілікті орын бермейді.

ЕО-ның қалдықтарды басқару жөніндегі Директивасына сәйкес (975/442 / Еэ), егер ол техникалық, экологиялық және экономикалық тұрғыдан негізделген болса ғана бөлек жинау жүзеге асырылады. "Техникалық негізделген" дегеніміз, бөлек жинау қазірдің өзінде әзірленген және сәтті жұмыс істейтін жүйені қолдана отырып жүзеге асырылады. "Экологиялық тұрғыдан негізделген" дегеніміз, қоршаған ортаға қосымша пайда бөлек жинау жүйесінің қоршаған ортаға ықтимал теріс әсерін негіздейді (мысалы , қосымша тасымалдаудан шығарындылар). "Экономикалық тұрғыдан негізделген" дегеніміз, бөлек жинауды енгізу шығындары (қайталама шикізаттың қосылған құнын ескере отырып) аралас қалдықтарды қайта өңдеумен салыстырылатын болады.

ҚТҚ әкету жиілігін жергілікті атқарушы органдар қолданыстағы санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкес белгілейді. Қалдықтарды шығару жердің климаттық жағдайына, халықтың мәдени ерекшеліктеріне және қалдықтардың жинақталу қарқынына байланысты қажетті жиілікте жүзеге асырылады. Мысалы, Шанхайда халықтың тығыздығы мен қалдықтардың жиналуының жоғары қарқынына байланысты ҚТҚ-ны күніне үш рет шығару ұсынылады.

ҚТҚ жинау ірі габаритті қалдықтарды жинаудан бөлек жүргізіледі, сондай-ақ құрылыс және қалдықтардың жекелеген түрлерін (медициналық қалдықтар, электрондық және электрлік жабдықтардың қалдықтары, автомобиль шиналарының қалдықтары, құрамында сынап бар қалдықтар, люминесцентті лампалардың қалдықтары, пайдаланылған батареялар мен аккумуляторлар, пайдаланылған майлар) қабылдау және жинау үшін жеке талаптар бар.

Әлем елдерінде қалдықтарды тасымалдау процесі қоқыс таситын көліктердің маршруттарын ұйымдастыруда, пайдаланылатын көлік түрлерінде, осы процеске қатысушыларда және тасымалдау процесін реттеуде ерекшеленеді.

Кейбір факторлар отынды үнемдеу арқылы қалдықтарды тасымалдау жүйесінің экологиялық және экономикалық құрамдас бөліктеріне тікелей әсер етеді және сәйкесінше атмосфераға шығарылатын газдар шығарындыларын азайтады. Мұндай фактор тасымалдау маршруттарын оңтайландыру болып табылады. Қалдықтардың соңғы бағыты түзілу немесе жинау нүктесінен неғұрлым алыс болса, көлік шығындары соғұрлым жоғары болады.

Тасымалдау тиімділігін қамтамасыз ету үшін қоқыс таситын көліктердің өлшемдері мен түрлерін дұрыс таңдау маңызды. Қазіргі заманғы қалалардың көпшілігінде қалдықтарды кейіннен қайта өңдеу немесе көму орындарына тасымалдау ұсақтау және престоу құрылғыларымен жабдықталған жүк көліктерімен жүзеге асырылады. Пайдаланылатын қоқыс таситын машиналар мен контейнерлердің түрі ауысымдағы жұмысшылардың оңтайлы санын және тәулігіне ауысым ұзақтығын анықтайды. Қаланың әртүрлі жағдайларында көлік құралдарының әртүрлі түрлерін пайдалану жиі тиімді болып табылады. Мысалы, Еуропа мен Қытай елдерінде шағын жүк көліктеріне, тіпті қол арбаларына қалдықтарды жинау жанармай шығындарын оңтайландыруға мүмкіндік береді және кейде қаланың тар көшелері мен аллеяларына кірудің жалғыз жолы болып табылады.

Сонымен қатар, қоқыс таситын көліктерде қалдықтарды тиеу мен қысудың әртүрлі тәсілдері болуы мүмкін және көтергіштер мен престердің массасы (соңғы екі көрсеткіш тұтынылатын отын мөлшеріне әсер етеді).

Сұрыпталған қалдықтарды жинау үшін мамандандырылған көлік құралдарының екі түрін пайдалануға болады:

- Қоқыс тастайтын контейнерді босқа ауыстыратын қоқыс таситын көлік;
- * Қалдықтардың әртүрлі түрлерін тиісті бөлімдерге түсіретін қалдықтардың әртүрлі түрлеріне арналған жеке бөлімдері бар қоқыс тасушы.

Шамамен мұндай жүйе Мангеймде (Германия) жұмыс істейді: қалдық қалдықтарды жинауға арналған бір-бірін алмастыратын контейнерлер жүйесінде соңғысы сол контейнердегі инсинерация үшін арнайы полигонға жеткізіледі. Карлсруэдегі контейнер терминалында контейнерлер Мангеймге жеткізу үшін түсіріледі. Кранның көмегімен контейнерлер қоқыс жәшігіне түсіру үшін контейнерлерді тасымалдайтын жүк көліктеріне тиеледі. Босатылғаннан кейін контейнерлер теміржол арқылы карлсруэге оралады, онда процесс қайталанады.

Қалдықтарды шығаруды реттеу процесінің маңызды аспектісі қоқыс шығаратын көліктерді бақылау және қадағалау болып табылады. Қазіргі уақытта әлемде (бірлесіп немесе жеке) радиожіілікті Сәйкестендіру жүйелері, RFID және жаһандық позициялау жүйелері, GPS кеңінен қолданыла бастады. Енгізілген GPS жүйесі жүргізушілердің

әрекеттері мен маршруттардан ауытқуларын бақылауға ғана емес, сонымен қатар қалдықтарды рұқсатсыз көму/орналастыру жағдайларын болдырмауға, демек, шығындарды азайтуға көмектеседі. Сонымен, Батыс Австралиядағы GPS жүйесі көліктің орналасқан жерін де, тасымалданатын сұйық қалдықтардың көлемін де бақылау үшін қолданылады. Бұл жүйе рұқсат етілмеген жерлеуден қоршаған ортаға зиян келтірмеу арқылы жыл сайын 800 000 доллар шығыннан аулақ болуға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, ABERDEENGROUP (АҚШ) консалтингтік фирмасының мәліметі бойынша, GPS енгізу жанармай шығындарын орта есеппен 13,2% - ға және қосымша жұмыс уақытын 13,4% - ға қысқартуға мүмкіндік береді.

Қалдықтардың кез-келген түрін тасымалдау қауіпсіздіктің тиісті талаптарына сай болуы керек. Қалдықтарды тасымалдайтын көлік құралдары адамдарға және қоршаған ортаға зиян келтірмеу үшін жабдыкталуы тиіс.

Олар ағып кетуден, иістердің таралуынан және жәндіктердің енуінен сенімді қорғанысқа ие болуы керек.

Дамыған елдердің көпшілігінде қалдықтарды шығаруды жеке компаниялар жүзеге асырады, бұл тарифті төмендетуге және қызмет көрсету сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Қалдықтарды термиялық қайта өңдеу технологияларынан басқа, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды – тамақ және жасыл қалдықтарды, ағынды сулардың тұнба қалдықтарын қайта өңдеу үшін тиімді қолданылатын биологиялық қайта өңдеу әдістері кең таралған. Бағдарлама тамақ қалдықтарын өңдеудің екі қалыптасқан биологиялық әдісін – компосттау және анаэробты ашытуды зерттеп, талдады. Биологиялық қайта өңдеу технологиялары көбінесе тамақ және жасыл бақша қалдықтарын бөлек жинаудың енгізілген тәжірибелерімен бірге қолданылады.

Компосттау

Компосттау - оттегінің қатысуымен микроорганизмдердің қалдықтарды ішінара биологиялық ыдырату процесі (аэробты өңдеу әдісі). Компосттау процесі ұзақ уақытты алады-4-6 апта. Процесс нәтижесінде пайда болатын Компост ауыр металдар мен басқа қосылыстардың сапа талаптарына сәйкес тыңайтқыш ретінде пайдаланылуы мүмкін. Компосттың сапасы мен бағасы шикізаттың сапасына тікелей байланысты. ҚТҚ компостталатын болса да, ең сапалы компост сұрыпталған органикалық қалдықтарды компосттау нәтижесінде жасалады.

Көптеген елдерде, әсіресе Еуропалық Одақ елдерінде органикалық қалдықтарды бөлек жинау және оларды мамандандырылған зауыттарда өңдеу үшін осы технологияларды қолдану тәжірибесі мол. Еуропалық Одақ елдерінде түзілетін органикалық қалдықтардың шамамен 15% - ы бөлек жиналады және биологиялық

әдістермен өңделеді. Органикалық қалдықтарды бөлек жинау және өңдеу Германия, Нидерланды және Австрия сияқты елдерде ең дамыған, олар барлық бөлек жиналған органикалық қалдықтардың 77% құрайды.

Қалдықтарды компосттаудың тұрақты процесі жылы температураны ұстап тұруды және электр энергиясын қажет ететін қосымша аэрацияны қажет етеді. Технология өте қарапайым және күрделі және операциялық шығындардың төмендігімен ерекшеленеді. Компосттау үшін пленкамен немесе брезентпен жабылған ашық (жел) үйінділер немесе ауа ағыны бар реакторлар қолданылады.

Төмен температурада, мысалы, қыс мезгілінде Органикалық заттардың биологиялық ыдырауы баяулайды немесе тоқтайды, сондықтан Астана қаласының ауа-райы-климаттық жағдайында ҚТҚ өңдеу үшін компосттауды қолдану орынсыз болып табылады.

Анаэробты ашыту

Анаэробты ашыту-оттегі болмаған кезде биологиялық ашыту процесі. Процесс жабық биореакторларда өтеді және компосттаумен салыстырғанда күрделірек. Бұл технологияның күрделі және операциялық шығындары жоғары, дегенмен анаэробты ашыту аэрация үшін қосымша электр энергиясын қажет етпейді.

Анаэробты ашыту процесінде биогаз пайда болады, оның көмегімен орта есеппен 3-5,5 МВт электр энергиясын өндіруге болады. Биогазды табиғи газ немесе көлік биоотыны ретінде де пайдалануға болады. Технологияның қуаты жылына 20-240 000 тонна қалдық, процестің ұзақтығы орта есеппен 20-30 күн.

Процесті тұрақты түрде жүргізу өте қиын, сонымен қатар бұл опция анаэробты ашыту реакторларына жоғары күрделі шығындарды қажет етеді.

Қалдықтарды жинау

Шетелдік тәжірибені шолу нәтижелері бойынша қалдықтарды басқарудың дамыған жүйесі бар елдерде қолданылатын қалдықтарды жинауды ұйымдастырудың көптеген нұсқалары мен жинау әдістерінің бар екендігі расталды. Қалдықтарды жинау үшін қалдықтардың түріне және оларды жинау әдісіне байланысты әртүрлі материалдардан (металл, пластик) және әртүрлі көлемдегі контейнерлер қолданылады.

* Пластикалық контейнерлер жеңілдірек және бір адамға қызмет көрсете алады, бірақ тозуға және отқа төзімді емес.

* Металл контейнерлер ауыр, тиеу/түсіру үшін екі адам қажет, коррозияға бейім, бірақ тозуға төзімді.

ЕО-ның көптеген елдерінде қалдықтарды бөлек жинау (қағаз, пластмасса, шыны, тамақ қалдықтары) жиі кездесетініне қарамастан, соңғы жылдары жеке тұлғалар үшін бөлек жинаудан бас тарту үрдісі байқалды, бұл аралас қалдықтарды тиімді қайта өңдеуді қамтамасыз ететін заманауи техникалық шешімдердің қол жетімділігіне байланысты. Қауіпті қалдықтар арнайы контейнерлерде немесе жинау пункттерінде бөлек жиналады.

Тасымалдау

Әлемдік тәжірибеде қалдықтарды тасымалдау үшін қоқыс жинайтын контейнерлердің көлемі мен түріне, сондай-ақ жинау түріне (бөлек немесе аралас жинау) байланысты әртүрлі қоқыс таситын машиналар қолданылады. Көптеген елдер GPS бақылау жүйесімен жабдықталған қоқыс таситын көліктерді пайдаланады, ал маршруттар мен оңтайлы қоқыс таситын паркті ұйымдастыру үшін компьютерлік модельдеу жиі кездеседі.

Сұрыптау

Қазіргі уақытта қолмен сұрыптаудың орнына автоматтандырылған механикаландырылған сұрыптауды қолдану дамыды, нәтижесінде кәдеге жарату фракцияларының ең үлкен көлемі бөлінеді. Кәдеге жарату фракциялары көбінесе қосылған құны жоғары өнімдерді өндіруге және жақын маңдағы нарықтарда сатуға жіберіледі. Сондай-ақ, сұрыптау нәтижесінде RDF өндірісі және оны сату және RDF-ті байланысты салаларда (мысалы, цемент өнеркәсібінде) отын ретінде пайдалану кең таралған.

Қайта өңдеу

Әлемдік тәжірибеде термиялық өңдеу технологиялары да, қалдықтарды өңдеудің биологиялық әдістері де кең таралған. Әдісті таңдау негізінен қалдықтардың түріне, құрамына және көлеміне байланысты. ҚТҚ термиялық өңдеу технологияларының даму үрдісі және инсинерация (жағу) технологиясынан газдандыру және пиролиз технологияларына көшу үрдісі анықталды. Термиялық өңдеу технологиялары қымбат және оларды қолданатын жобалар ұзақ уақыт өтелуімен сипатталады.

7.Бағдарламаның негізгі бағыттары, мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу жолдары, тиісті шаралар

Бағдарламаның мақсаты өндіріс және тұтыну қалдықтарымен қоршаған ортаның ластануын азайтуды қамтамасыз ететін қалдықтармен, оның ішінде коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеудің тиімді өңірлік жүйесін құру; қалдықтардың пайда болуының алдын алу және қысқарту, оларды қайта шаруашылық айналымға тарту болып табылады.

Аталған мақсаттарға қол жеткізу осы бағдарламамен бекітілген Құрманғазы ауданының аумағында қалдықтармен, оның ішінде коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеудің аумақтық схемасында көзделген іс-шараларды іске асыру жолымен қамтамасыз етіледі.

Қойылған мақсатқа қол жеткізу мынадай міндеттерді шешу есебінен жоспарланады:

1-міндет. Қалдықтармен, оның ішінде коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласында тиімді басқару тетіктерін құру.

1-міндеттің шешімі Құрманғазы ауданының аумағында өндіріс және тұтыну қалдықтарының айналымына байланысты проблемаларды шешу үшін қажетті

нормативтік-құқықтық және ақпараттық-техникалық базаны қалыптастыруға бағытталған.

2-міндет. Қалдықтарды экологиялық қауіпсіз өңдеу, кәдеге жарату және орналастыру инфрақұрылымын құру және дамыту.

2-мәселені шешу "халықты тұрақты тазарту жүйесімен қамту пайызы" бағдарламасының нысаналы көрсеткішіне қол жеткізуге ықпал етеді.

3-міндет. Қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату көлемін ұлғайту.

3 мәселені шешу бағдарламаның нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізуге ықпал етеді:

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі өңделген коммуналдық қалдықтардың үлесі";

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі кәдеге жаратылған коммуналдық қалдықтардың үлесі";

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлемінде орналастыруға (көмуге) жіберілетін коммуналдық қалдықтардың үлесі".

Тапсырма 4. Қалдықтарды сақтау және көму кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және оларды пайдалану аяқталғаннан кейін немесе табиғат қорғау және санитариялық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін қалдықтарды орналастыру объектілері орналасқан аумақтарды экологиялық қалпына келтіру жөніндегі жұмыстарды жүргізу.

4-міндеттің шешімі "қалдықтарды рұқсатсыз орналастырудың анықталған орындарының жалпы санындағы қалдықтарды рұқсатсыз орналастырудың жойылған орындарының үлесі" бағдарламасының нысаналы көрсеткішіне қол жеткізуге ықпал етеді.

Тапсырма 5. Қалдықтарды өңдеу, кәдеге жарату, залалсыздандыру бойынша өнеркәсіп саласына инвесторларды тарту үшін жағдайлар жасау.

5-мәселені шешу қалдықтармен жұмыс істеудің жаңа объектілерін салуға және пайдалануға беруге ықпал етеді, соның есебінен бағдарламаның мынадай нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізіледі:

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі өңделген коммуналдық қалдықтардың үлесі";

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлеміндегі кәдеге жаратылған коммуналдық қалдықтардың үлесі";

"коммуналдық қалдықтардың жалпы көлемінде орналастыруға (көмуге) жіберілетін коммуналдық қалдықтардың үлесі".

Тапсырма 6. Қалдықтармен жұмыс істеу саласында халықтың экологиялық мәдениетін қалыптастыру.

6-міндеттің шешімі "қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ақпаратқа қол жеткізе алатын азаматтардың үлесін ұлғайту" бағдарламасының нысаналы көрсеткішіне қол жеткізуге ықпал етеді.

Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттары :

- * адам денсаулығын сақтау, қоршаған ортаның қолайлы жағдайын сақтау немесе қалпына келтіру және биологиялық әртүрлілікті сақтау;

- * қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз ету мақсатында Қоғамның экологиялық және экономикалық мүдделерінің ғылыми негізделген үйлесімі;

- * қалдықтарды өңдеу кезінде қол жетімді ең жақсы технологияларды пайдалану;

- * қалдықтар санын азайту мақсатында материалдық-шикізат ресурстарын кешенді қайта өңдеу;

- * қалдықтардың санын азайту және оларды шаруашылық айналымға тарту мақсатында қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы қызметті экономикалық реттеу әдістерін пайдалану;

- * заңнамаға сәйкес қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ақпаратқа қол жеткізу;

- * қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы халықаралық ынтымақтастыққа қатысу.

Қалдықтарды түзушілер мен иеленушілер қалдықтардың пайда болуын болдырмау және пайда болған қалдықтарды басқару жөніндегі шаралардың мынадай иерархиясын қоршаған ортаны қорғау және Қазақстан Республикасының орнықты дамуын қамтамасыз ету мүддесінде олардың артықшылығының кему тәртібімен қолдануға тиіс:

- * қалдықтардың пайда болуын болдырмау;

- * қалдықтарды қайта пайдалануға дайындау;

- * қалдықтарды қайта өңдеу;

- Қалдықтарды кәдеге жарату;

- * қалдықтарды жою.

Қалдықтарды қайта пайдалану, қайта өңдеу, кәдеге жарату және жою жөніндегі операцияларды жүзеге асыру кезінде қалдықтардың иелері қажет болған жағдайда сұрыптау, өңдеу және жинақтау жөніндегі қосалқы операцияларды орындауға құқылы.

Қалдықтардың пайда болуын болдырмау деп зат, материал немесе өнім қалдыққа айналғанға дейін қабылданған және мыналарға бағытталған шаралар түсініледі:

- * түзілетін қалдықтардың санын азайту (оның ішінде өнімді қайта пайдалану немесе оның қызмет ету мерзімін ұзарту арқылы);

- * пайда болған қалдықтардың қоршаған ортаға және адамдардың денсаулығына теріс әсер ету деңгейін төмендету;

- * материалдардағы немесе өнімдердегі зиянды заттардың мөлшерін азайту.

Қайта пайдалану деп қалдыққа айналмаған өнім немесе оның компоненттері осындай өнім немесе оның компоненттері жасалған мақсатқа сәйкес қайта пайдаланылатын кез келген операция түсініледі. Теріс әсерді азайту мүмкін болмаған

жағдайда қалдықтар қалпына келтірілуі тиіс. Қалпына келтіруге болмайтын қалдықтар ҚР ЭК 327-бабының талаптарына сәйкес келуі тиіс қауіпсіз әдістермен жойылуға жатады. Иерархия принципін қолдану кезінде сақтық принципі мен тұрақты даму принципі, техникалық мүмкіндіктер мен экономикалық орындылық, сондай-ақ қоршаған ортаға, адамдардың денсаулығына және елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына әсер етудің жалпы деңгейі. ҚР ЭК 330-бабына сәйкес пайда болған қалдықтар, егер бұл техникалық, экономикалық және экологиялық тұрғыдан негізделген болса, олардың пайда болу көзіне мүмкіндігінше жақын қалпына келтірілуі немесе жойылуы тиіс. Ст негізінде. 331 ҚР ЭК қалдықтарды түзуші болып табылатын кәсіпкерлік субъектілері мұндай қалдықтарды олар пайда болған сәттен бастап ҚР ЭК 339-бабының 3-тармағына сәйкес лицензия негізінде қалдықтарды қалпына келтіру немесе жою жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын тұлғаның иелігіне берілген сәтке дейін тиісті басқаруды қамтамасыз етуге жауапты болады. Қалдықтарды жинақтау лимиттері мен көму лимиттері қоршаған ортаны қорғауды және адамның өмірі мен (немесе) денсаулығы үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету, көмуге жататын қалдықтардың санын азайту және оларды қайта пайдалануға, қайта өңдеуге және кәдеге жаратуға даярлауды ынталандыру мақсатында белгіленеді.

Қалдықтарды жинақтау және орналастыру лимиттерінің негіздемесі

Экологиялық кодекстің 41-бабына сәйкес " қалдықтарды жинақтау және көму лимиттерін қалдықтарды басқару бағдарламасында I және II санаттағы объектілердің операторлары экологиялық рұқсат алған кезде негіздейді. Қалдықтарды жинақтау және көму лимиттері I және II санаттағы объектілердің құрамына кіретін қалдықтардың жинақталуының әрбір нақты орны үшін тиісті жинақтау орнында қоймаға қоюға рұқсат етілген олардың түрлері бойынша қалдықтардың шекті саны (массасы) түрінде осы Кодекске сәйкес белгіленген мерзім шегінде белгіленеді

Қалдықтарды жинақтау деп кодекспен және санитарлық талаптармен бекітілген мерзімдер ішінде арнайы белгіленген орындарда қалдықтарды уақытша жинау түсініледі.

Қалдықтарды жинақтау орындары: 1) Қалдықтарды жинау (Мамандандырылған ұйымдарға беру) күніне дейін алты айдан аспайтын мерзімге түзілу орнында уақытша жинауға немесе осы қалдықтар қалпына келтіру немесе жою жөніндегі операцияларға ұшырайтын объектіге дербес әкетуге арналған.

Қалдықтарды полигондарда орналастыру жоспарлануда. ҚР ЭК сәйкес барлық қалдықтар мүмкіндігінше қалдықтарды азайту, қауіпті қасиеттерін төмендету үшін сұрыптаудан, өңдеуден өтуі тиіс.

Полигонға қабылдайтын барлық қалдықтар қажеттілігіне және мүмкіндігіне қарай өңделеді.

"Бақыт жолдары" ЖШС-гі ҚТҚ полигоны үшін қалдықтарды орналастыру нормативтері 2-кестеде келтірілген.

Бағдарламаның негізгі бағыттары және тиісті шаралар:

Сапалық көрсеткіштер (экологиялық қауіпсіздік):

- Өндірістік процестерді, оның ішінде енгізу есебінен жетілдіру қалдықтары аз технологиялар;

- Технологиялық циклдің барлық кезеңдерінде есепке алу және бақылау жүйесін оңтайландыру қалдықтармен жұмыс;

- Қалдықтардың пайда болуын азайту (түзілудің алдын алу, азайту саны, уыттылығын төмендету, қайта өңдеу)

қолданыстағы және жаңа қайта өңдеу қуаттарын құрудың тиісті жай-күйі және өндіріс қалдықтарын кәдеге жарату үшін қажетті техникалық және экономикалық мүмкіндіктері;

- Қоршаған ортаның қалдықтармен ластануын және материалдық шығындарды азайту оның салдарын жою;

- Мердігерлік ұйымдармен шарттарды іздеу және жасасу өндіріс және тұтыну қалдықтарын пайдалану саласындағы қызмет ең үздік технологияларды қолдана отырып, қайталама шикізат пен қалдықтарды кәдеге жарату;

- Қалдықтарды экологиялық қауіпсіз жою;

- Даярлаудың, қайта даярлаудың, арттырудың тиімді жүйесін ұйымдастыру қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы персоналдың біліктілігі;

- Персоналдың нормативтік актілер мен ережелерді қатаң сақтауы экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ететін қалдықтармен жұмыс істеу тәртібі Кәсіпорынның орналасқан жері.

Сандық көрсеткіштер (ресурс үнемдеу):

- Залалсыздандырылған қалдықтарды барынша пайдалану екінші материалдық ресурстар;

- Полигондарда өндіріс және тұтыну қалдықтарын орналастыру көлемін азайту үшінші тарап ұйымдары.

Кейбір сапалық көрсеткіштер төменде толығырақ сипатталған.

Айналыстың технологиялық циклінің барлық кезеңдерінде есепке алуды және бақылауды қамтамасыз ету

экологиялық, санитарлық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкес қалдықтармен, объектінің ішкі құжаттарының талаптарына сәйкес. Толыққанды есепке алу және бақылау жүргізу үшін қажет:

- ҚР қолданыстағы заңнамасында белгіленген талаптарды сақтау, қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ішкі құжаттармен қауіпсіздік бойынша қажетті ұйымдастыру-техникалық және технологиялық шаралар жинау, уақытша сақтау, қайта пайдалану және беру пайда болған қалдықтарды қайта өңдеу, кәдеге жарату немесе көму;

- белгіленген мерзімде қоршаған ортаға эмиссияларға рұқсат алуға;

- уәкілетті орган тіркеген қауіпті қалдықтардың паспорттары болуы тиіс қоршаған ортаны қорғау салалары белгіленген мерзімде;

- қалдықтарды түгендеуді жүргізу (түзілу көлемі, қайта пайдалану және бөгде ұйымдарға беру, сапалы құрам, орындар сақтау, орналастыру);

- қалдықтардың барлық түрлерін жоспарлауды, пайда болған қалдықтардың тұрақты есебін және өткізілетін қалдықтар;

- экологиялық мониторинг жоспарларын жасау және оны белгіленген тәртіппен жүргізу аумақта қалдықтармен жұмыс істеудің тиімділігін бағалау үшін өнеркәсіптік объектілерде және кәсіпорынның санитарлық-қорғау аймағында;

- Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен ұсынылсын, облыстағы уәкілетті органға қалдықтардың айналысына байланысты ақпарат ҚОҚ, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласында;

- апаттардың алдын алу бойынша талаптарды сақтау кәсіпорын қалдықтарымен қоршаған ортаны ластау және шұғыл оларды жою жөніндегі шаралар;

- қалдықтармен жұмыс істеуге байланысты авария туындаған жағдайда дереу бұл туралы ҚОҚ саласындағы уәкілетті органдарға хабарлау, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау;

- қалдықтарды уақытша орналастыру орындарында оларды көзбен шолып тексеруді жүргізу;

– қайта пайдалануға, кәдеге жаратуға жататын қалдықтардың есебін жүргізу;

- қалдықтарды және олар үшін ыдыстарды уақытша сақтау орындарына тұрақты тексеру жүргізу герметикалыққа және экологиялық талаптарға сәйкестікке қоймалау;

- қалдықтар бойынша жазбаша құжаттаманы жасау және сақтау

ҚР нормативтік-құқықтық актілерінің және ішкі құжаттардың жәнекәсіпорынның технологиялық нұсқаулықтары.

Қалдықтардың пайда болуын азайту (түзілудің алдын алу, азайтусаны, уыттылықтың төмендеуі, қайта өңдеу).

Олардың орындарындағы қалдықтар санын барынша азайтуға бағытталған шараларсондай-ақ әлеуетті ресурстық құндылығы бар қалдықтарды бөлуге,қоршаған ортаға әсердің едәуір төмендеуін қамтамасыз етіңіз, мысалы"алдын алу және азайту " принципі оларға қалай енеді.Қалдықтардың пайда болуын болдырмаудың негізгі шараларына мыналар жатадыбұл өндіріс пен тұтыну процесінде қалғанның бәрі қалдық емес.Бағдарламаны орындаудың осы кезеңінде қалдықтардың пайда болуын азайту жөніндегі іс шараларқалдықтармен жұмыс істеудің қолданыстағы тәжірибесіне сүйене отырып белгіленеді.

ҚР СТ 3780-2022 талаптарына сәйкес ауданда контейнерлік алаңдарды жайластыру
8. 2028 жылға дейінгі бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

Қабылданған мақсаттар мен қойылған міндеттерге сәйкес қалдықтарды басқару жүйесін одан әрі жетілдіру қажет. Әкімдік алдында мемлекеттік орган ретінде мынадай міндеттер өзекті: контейнерлік алаңдарды (КА) салу және жаңғырту, контейнерлер паркін жаңарту, қазіргі заманғы үлгідегі көмілген КА желісін ұйымдастыру, Құрылыс және ірі габаритті қалдықтарды жинау үшін алаңдарды ұйымдастыру, қайта шикізат қабылдау пункттері желісін дамытуға ШОБ жәрдемдесу, "құрғақ" және "дымқыл" ҚТҚ жинауды енгізу, халыққа экологиялық білім беру. Халықтың, утилиталық фракцияларды жинау саласында жұмыс істейтін ШОБ ұйымдарының және жеке әріптестің мүдделерінің теңгерімін сақтау үшін құқықтық мәселелерді реттеу қажет.

Қалдықтарды шығару бойынша МВО қызметтерінің ақысын төлеуді қамтамасыз ету үшін көрсетілетін қызметті алушылар бойынша қолда бар дерекқорларды біріктіру қажет.

Қалдықтарды шығаруды жүзеге асыратын арнайы автокөлік үшін кіреберісті қамтамасыз ету бөлігінде тұрғын үй қорын техникалық пайдалану қағидаларының, абаттандыру қағидаларының қолда бар нормаларын енгізу қажет. Қойылған міндеттерді табысты іске асыруда халықтың барлық топтарын қалдықтарды бөлек жинауға, түрлі экологиялық акциялар өткізуге, экологиялық мәдениетті арттыруға кеңінен тарту маңызды рөл атқаратын болады.

Бағдарламалық іс-шаралар-бұл бағдарламаның міндеттері бойынша топтастырылған, мерзімдері мен жауапты орындаушылары бойынша үйлестірілген шаралар жүйесі.

Бағдарламада қойылған міндеттерді шешу үшін бірінші кезектегі іс-шаралар айқындалды.

Міндеттерді шешу үшін Құрманғазы ауданы аумағында өндіріс және тұтыну қалдықтарымен жұмыс істеуге байланысты проблемаларды шешу үшін қажетті нормативтік-құқықтық және ақпараттық-техникалық базаларды қалыптастыруға бағытталған шаралар кешенін іске асыру жоспарланған.

Құрманғазы ауданы аумағында қалдықтармен жұмыс істеу жүйесін реттеуге бағытталған нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу бойынша өңірлік операторларға конкурстық іріктеу жүргізу. Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі өңірлік операторларды конкурстық іріктеу Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасына сәйкес конкурстық негізде жүзеге асырылады.

Коммуналдық қалдықтар айналымы саласындағы шекті тарифтерді бекіту.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы шекті тарифтерді бекітуді Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі № 377 бұйрығымен бекітілген Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге халық үшін тарифті есептеу әдістемесіне сәйкес Құрманғазы аудандық мәслихаты жүзеге асырады.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы реттелетін қызмет түрлерін жүзеге асыратын коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі операторлардың инвестициялық бағдарламаларын бекіту.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы реттелетін қызмет түрлерін жүзеге асыратын коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі операторлардың өндірістік бағдарламаларын бекіту.

Қалдықтармен жұмыс істеу саласында (оның ішінде тауарларды пайдаланудан қалған қалдықтармен) өндірістік қуаттарды құру:

қалдықтарды өңдеу саласында;

қалдықтарды кәдеге жарату саласында;

қалдықтарды орналастыру саласында.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін салу және (немесе) реконструкциялау. Бұл іс-шараны коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі операторлар жүзеге асырады.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін салу және (немесе) реконструкциялау пайдалану ауданның даму жоспарында көзделген тиісті өндірістік қуаттар тапшы болған жағдайда жүзеге асырылады.

Құрылысқа жоспарланған қалдықтармен жұмыс істеу объектілерінің негізгі сипаттамалары туралы мәліметтер Бағдарламаға 1-қосымшада келтірілген.

Қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін реконструкциялауға жоспарланған негізгі сипаттамалары туралы мәліметтер Бағдарламаға 2-қосымшада келтірілген.

Міндеттерді шешу үшін қалдықтарды кәдеге жаратуды ынталандыруға және қалдықтарды көму көлемін қысқартуға бағытталған шаралар кешенін іске асыру жоспарланған:

Құрманғазы ауданы аумағында коммуналдық қалдықтарды бөлек жинақтау жүйесін құру.

Коммуналдық қалдықтардың бөлек жинақталуын ұйымдастыру көмілетін коммуналдық қалдықтардың санын қысқартуға және пайдалы фракциялар өндірісіне қайтару көлемін арттыруға мүмкіндік береді.

Ауданның аумағында тұрғындардан қайталама шикізат қабылдау пункттерін құру.

Құрамында сынап бар қалдықтарды, электрондық және электр жабдығының қалдықтарын жинақтау жүйесін әзірлеу және енгізу.

4-мәселені шешу үшін қалдықтарды рұқсатсыз орналастыру орындарын анықтауға және иесіз қалдықтарды, оның ішінде коммуналдық қалдықтарды орналастыру кезінде қоршаған ортаға зиян келтірудің алдын алуға, осындай зиян келтіру жағдайларын анықтауға және оның салдарын жоюға, өткен экологиялық залалды жоюға бағытталған шаралар кешенін іске асыру жоспарланған:

Қалдықтарды рұқсатсыз орналастырудың жаңадан құрылған орындарын анықтау және жою.

Қалдықтарды орналастыру объектілерінің жай-күйінің мониторингі қалдықтарды орналастыру объектілерінің ағымдағы жай-күйі туралы, оның ішінде:

қалдықтарды орналастыру объектілерінің геометриялық параметрлері;

жинақталған қалдықтардың көлеміне, қалдықтарды көму алаңына;

қалдықтарды орналастыру объектілерінің ішкі құрылымы және полигондардың жекелеген учаскелерінің жай күйі;

қалдықтарды орналастыру объектілерін орналастыру, жобалау, пайдалану және рекультивациялау қағидаларына сәйкес;

қалдықтарды орналастыру объектілері бетінің компоненттік құрамы (қалдықтардың морфологиясы);

аумақты қалпына келтірудің тиімділігі;

қалдықтарды орналастыру объектілеріндегі жағымсыз құбылыстар мен процестердің дамуын болжау (шеткі аумақтағы шөп жамылғысының зақымдануы, аумақтан ағындардың болуы, өздігінен жану, жану, жану).

Коммуналдық қалдықтарды пайдалану аяқталғаннан кейін немесе табиғат қорғау және санитариялық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін объектілерді пайдаланудан шығару және рекультивациялау, оның ішінде:

қатты коммуналдық қалдықтарды орналастыру объектілерін рекультивациялау бойынша жобалау-сметалық құжаттаманы әзірлеу.

қатты коммуналдық қалдықтарды пайдалану аяқталғаннан кейін оларды орналастыру объектілерін пайдаланудан шығару және рекультивациялау.

ҚР Экологиялық кодексінің 356-бабына сәйкес полигон (полигон бөлігі) жабылғаннан кейін полигон операторы аумақты рекультивациялауды жүзеге асырады және 1-сыныпты полигондар үшін отыз жыл, 2-сыныпты полигондар үшін жиырма жыл, 3-сыныпты полигондар үшін бес жыл ішінде қоқыс газы мен фильтрат шығарындыларына мониторинг жүргізеді. Бұзылған жерлерді қалпына келтіруге және кейіннен мониторинг жүргізуге арналған қаражат полигонның тарату қорынан түседі.

Табиғат қорғау және санитарлық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін коммуналдық қалдықтарды орналастыру орындарын рекультивациялау.

ҚР Жер кодексінің 140-бабына сәйкес жер учаскелерінің меншік иелері мен жер пайдаланушылар бұзылған жерлерді қалпына келтіруге, олардың құнарлылығын және жердің басқа да пайдалы қасиеттерін қалпына келтіруге және оны шаруашылық айналымға уақтылы тартуға бағытталған іс-шараларды жүргізуге міндетті.

Міндеттерді шешу үшін қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы инвестициялық жобаларға мемлекеттік қолдау көрсету көзделген:

ҚР қолданыстағы Салық кодексіне сәйкес инвесторларға салықтық жеңілдіктер беру;

инвесторларға Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін салу үшін жеңілдетілген негізде жер учаскелерін жалға беру;

Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы шеңберінде ынталандырудың қаржылық шараларын ұсыну.

Сондай-ақ, осы іс-шара шеңберінде қалдықтармен жұмыс істеу объектілерін салу және (немесе) реконструкциялау мақсатында мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы келісімдер, инвестициялық міндеттемелермен жалдау шарты жасасу көзделеді.

6-мәселені шешу үшін қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ақпаратқа қол жеткізуді қамтамасыз етуге бағытталған шаралар кешенін іске асыру жоспарланған:

Құрманғазы ауданының тұрғындары арасында экологиялық акциялар мен іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу.

Қалдықтарды басқару жүйесін реформалау туралы азаматтарды үнемі хабардар етуді ұйымдастыру.

Республикалық және өңірлік бұқаралық ақпарат құралдарындағы материалдардың мониторингі мен талдауы. Іс-шараны қоғамдық пікірді зерделеу және қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру кезінде туындайтын тәуекелдерді нивелирлеу мақсатында өткізу жоспарлануда.

Бағдарламаның орындалу мерзімдері, жауапты орындаушылар және қаржыландыру көздері бар іс-шаралар жоспары:

№ т/б	Бағдарлама әрекеттерінің атауы	Іске асыру мерзімі	Қаржыландыру көзі	Жауапты орындаушы
1	2	3	4	5

1тапсырма. Қалдықтарды, оның ішінде коммуналдық қалдықтарды басқару саласында тиімді басқару тетіктерін құру

1.1	Қалдықтарды, соның ішінде коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы механизміне шолу	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
1.2	Қалдықтарды басқару саласын реттеуге бағытталған нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
1.3	Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша аймақтық операторды таңдау бойынша конкурстық іріктеу өткізу	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
1.4	Коммуналдық қалдықтар мен жұмыс істеу саласындағы шекті тарифтерді бекіту	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
1.5	Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы реттелетін қызметті жүзеге асыратын коммуналдық қалдықтарды басқару операторларының инвестициялық бағдарламаларын бекіту	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
1.6	Тұрмыстық қатты қалдықтарды басқару саласындағы қызметтің реттелетін түрлерін жүзеге асыратын ҚТҚ басқару жөніндегі	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	

	операторлардың өндірістік бағдарламаларын бекіту			Құрманғазы ауданының әкімдігі
2 тапсырма. Қалдықтарды экологиялық қауіпсіз өңдеу, қайта өңдеу және кәдеге жарату инфрақұрылымын құру және дамыту				
2.1	Құрманғазы кентінде қатты тұрмыстық қалдықтар полигонының құрылысы	2027 ж.	Республикалық, облыстық және қалалық бюджеттер	Құрманғазы ауданының әкімдігі
3 тапсырма. Қалдықтардың өңдеу және кәдеге жарату көлемін ұлғайту				
3.1	Ауданда қалдықтарды бөлек жинақтау жүйесін құру	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Қалдықтарды басқару операторы
3.2	Ауданда халықтан қайталама шикізатты қабылдау пункттерін құру	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Қалдықтарды басқару операторы
3.3	Құрамындасынап бар қалдықтарды, электрондық және электржабдықтарын ың қалдықтарын жинау және жинақтау жүйесін әзірлеу және енгізу	2024-2028 жж.	Бюджеттен тыс көздер	Қалдықтарды басқару операторы
4 тапсырма. Қалдықтарды сақтау және көму кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қалдықтарды орналастыру объектілері орналасқан аумақтарды пайдалану аяқталғаннан кейін немесе экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін аумақтарды экологиялық қалпына келтіру жұмыстарын жүргізу				
4.1	Рұқсат етілмеген қалдықтарды орналастырудың жаңадан пайда болған орындарын анықтау және жою	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Қалдықтарды басқару операторы, ЖАО
4.2	Қалдықтарды орналастыру орындарының жағдайын бақылау. Қалдықтарды кәдеге жарату объектілерінің ағымдағы жағдайы туралы сенімді ақпаратты жедел алу	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	"Атырау облысы Құрманғазы ауданның тұрғын үй-коммунал дық шаруашылығы, жолаушылар көлігі, автомобиль жолдары және тұрғын үй инспекциясы бөлімі " мемлекеттік мекемесі және қалдықтарды

				басқару операторы, ЖАО
4.3	Экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнама талаптарына сәйкес келмейтін қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру орындарын пайдаланудан шығару және рекультивациялау	2024-2028 жж.	Бюджеттен тыс көздер	Осы объектілер анықталған жер учаскелерінің меншік иелері
4.4	ҚТҚ жою қорын құру	2024-2028 жж.		Қалдықтарды орналастыру объектілерінің иелері, сондай-ақ осы қалдықтарды орналастыру объектілерінің меншігінде немесе пайдаланатын тұлғалар
5 тапсырма. Өңдеу, қайта өңдеу және қалдықтарды кәдеге жарату үшін салаға инвесторларды тарту үшін жағдай жасау				
5.1	Жеңілдетілген тәртіппен жалға жер учаскесін алу құқығын беру мақсатында қалдықтарды басқару саласындағы инвестициялық жобаларды қарау	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
5.2	Б а с ы м инвестициялық жобаларды іске асыратын инвестициялық жобаларды қарау	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі
5.3	Қалдықтар басқару жүйесі объектілерін салу және (немесе) реконструкциялау мақсатында инвестициялық міндеттемелер мен мемлекеттік-жекеш	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	

	елі әріптестік шарттарын жасасу мүмкіндігін қарау			Құрманғазы ауданының әкімдігі
6 тапсырма. Қалдықтарды басқару саласында халықтың экологиялық мәдениетін қалыптастыру				
6.1	Халықарасындаэкологиялықнауқандар м е н іс-шаралардыұйымдастыружәнеөткізу	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі, қалдықтарды басқару операторы
6.2	Қалдықтардыбасқару жүйесінреформалау туралыазаматтардыңүнеміхабардарету діұйымдастыру (қатты тұрмыстық қалдықтарды бөлек жинауды енгізу және т.б.)	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі, қалдықтарды басқару операторы
6.3	Республикалық және өңірлік БАҚ-тағы материалдардың (қалдықтарды басқару мәселелері бойынша мақалалар, ескертулер, жарияланымдар, бейнероликтер) мониторингі және талдауы	2024-2028 жж.	Ағымдағы қызметті қолдауға арналған қаражат шегінде	Құрманғазы ауданының әкімдігі, қалдықтарды басқару операторы

9. Халықпен өзара іс-қимыл және коммуникация шаралары

ҚТҚ-мен жұмыс істеу жүйесінің тұрақты жұмысы үшін халықтың төлем қабілеттілігіне және осы сектордың жеке инвесторлар үшін тартымдылығын қамтамасыз етуге бір мезгілде сәйкес келетін тариф белгілеу саясатын құру қажет.

ҚТҚ басқару саласында тұрақты қаржы жүйесін қалыптастыру жөніндегі жұмыс ҚТҚ жинау, әкету, сұрыптау, кәдеге жарату, қайта өңдеу және көму бойынша көрсетілетін қызметтерге арналған шығындардың толық өтелуін қамтамасыз етуге бағытталуы тиіс. Жүйенің жұмыс істеуі мыналардың есебінен жүзеге асырылатын болады:

1) Қалдықтарды жинау, қайта өңдеу және көму тарифтері. ТКШ бөлімі мен аудан мәслихаты қалдықтарды жинауға, қайта өңдеуге және көмуге жұмсалған шығындарды негізге ала отырып, бірақ халық үшін қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі қызметтердің қолжетімділік шегінен аспайтын тарифтерді белгілейтін болады. Қабылданған халықаралық практикаға сәйкес халық үшін қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі қызметтің қолжетімділік шегі орташа табыстың 1% - на тең. Тарифтер жыл сайын халық табысының өсуіне пропорционалды түрде көтерілетін болады. Заңды

тұлғалар үшін тарифтер шығындарды толық өтеу және қосымша пайда алу ескеріле отырып айқындалатын болады;

2) өндірілетін өнімді (қайталама шикізат, электр энергиясы, биогаз, компост) сатудан түсетін кірістер;

3) тұтыну қасиеттері жоғалғаннан кейін қоршаған ортаға теріс әсер ететін ыдыстар мен тауарларды өндірушілер мен импорттаушылардың қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

Халықтан тарифтерді жинау үшін біріктірілген есеп айырысу орталығын енгізу қажет.

ҚТҚ секторын экономикалық ынталандыру тетіктерін енгізу полигондардан қалдықтарды шығару, қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау/қайта өңдеу және кәдеге жарату буынын дамыту сияқты мәселелерді шешумен тікелей байланысты.

Жұртшылықты бөлек алым жүйесін дамытуға тарту үшін халықты бөлек алым үшін көтермелеу құралдарын енгізу, сараланған тарифтерді енгізу қажет. Қалың жұртшылықты ақпараттандыру ҚТҚ басқаруда маңызды рөл атқарады. Ақпараттандыру ҚТҚ басқару жүйесін жоспарлауға ең ерте кезеңде енгізілетін болады.

Қысқа мерзімді перспективада ҚТҚ басқарудың тиімді жүйесінің болуының маңыздылығы жөніндегі міндеттерге басты назар аударылатын болады:

қалдықтарды дұрыс пайдаланбаудың теріс әсерін талқылау;

қалдықтармен жұмыс істеу саласында табысты практикалық тәжірибені дәріптеу;

аудандағы қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің танылуы (қоқыс контейнерлеріндегі/урналардағы және қалдықтарды жинау машиналарындағы логотиптің суреті);

бағдарламаның міндеттеріне қол жеткізу үшін қоғамның және жүйенің басқа қатысушыларының міндеттерін анықтау;

қайталама материалдық ресурстарды бөлек жинау мен пайдаланудың артықшылықтарын көрсету;

қалдықтармен жұмыс істеу жүйесіндегі өзгерістер туралы және осындай өзгерістердің мақсаттары туралы халықты уақтылы хабардар ету;

қалдықтармен жұмыс істеудің тиімді жұмыс істейтін жүйесіне қажетті инвестициялар туралы хабардарлықты арттыру.

Мүдделі жұртшылықтың негізгі топтарына басымдық беріледі:

халық (жұмыс істейтін және жұмыс істемейтін (үй шаруасындағы әйелдер, зейнеткерлер, балалар, жұмыссыздар);

мұғалімдер, еріктілер, белсенді топтар және мемлекеттік емес ұйымдар.

Жұртшылықты ақпараттандыру жөніндегі іс шаралар қалдықтармен жұмыс істеу бойынша халықпен ақпараттық жұмыс жоспарында көзделетін болады және мыналарды қамтитын болады:

жергілікті газеттердегі басылымдар;

мектептерде, жалпы жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдар;

жасыл қалдықтарды үйде компосттау туралы брошюралар;

оқушылар мен студенттер үшін полигондарға таныстыру сапарларын ұйымдастыру;

оқушылар арасында қалдықтар тақырыбына суреттер, фотосуреттер конкурстары;

оқушыларға, студенттерге және мемлекеттік емес ұйымдарға арналған "Мен тұратын жерде қалдықтар" тақырыбында интерактивті семинарлар өткізу.

ҚТҚ-ны бөлек жинаудың ауқымды схемаларын табысты іске асырудың маңызды элементі халықты тарту және оларға қатысу болып табылады.

Бөлек жинаудың өміршеңдігінің негізгі мәселесі-оның тұрғындарын бастапқы кезеңде қолдау. Эксперимент нәтижелері көрсеткендей, азаматтардың 25% - ы арнайы контейнерлер орнатылғаннан кейін ҚТҚ сұрыптауға қатысуға дайын. Әрине, оларды орнатумен қатар, плакаттарды, баннерлерді ілу немесе парақшаларды тарату сияқты ең аз ақпаратпен қамтамасыз ету қажет. Ережеге сүйене отырып, ақпараттық-түсіндіру жұмыстары, ең алдымен, қоқыс таситын көліктердің тазалаушылары мен жүргізушілері арасында жүргізіліп, экономикалық қызығушылықпен қамтамасыз етілуі керек. Бөлек алымға көшу туралы ақпарат барлық кезеңдерде азаматтар үшін қолжетімді болуы тиіс. Бөлек алым бүкіл қалаға тараған сайын, бұқаралық ақпарат құралдары мен сыртқы жарнамалар арқылы кең ауқымды жарнамалық акцияларға көшу қажет. Жыл сайын жарнамалық шараларға қаражат бөлінуі керек. Сондай-ақ, тиісті әкімшіліктерді әлеуметтік жарнама квоталарын пайдалануға болады.

10. Полигонды сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру жоспарының сипаттамасы

Заңнамада ҚТҚ қабылдау полигонын сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру мүмкіндігі бар.

Объектіні сенімгерлік басқаруға берудің орындылығын негіздеу

мемлекеттік органды өзіне тән емес функцияларды орындаудан босатады;

- инженерлік коммуникацияларды ұстауға және оларға қызмет көрсетуге арналған персоналды, арнайы техниканы және жылжымайтын мүлікті ұстауға арналған мемлекеттік органның шығыстарын қысқартады;

- мүлікке меншік құқығын сақтайды.

- аудан тұрғындарын сапалы қызметтермен уақтылы қамтамасыз ету-Полигон қызметтері

Объектіні кейіннен сатып алу құқығымен немесе құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру шарттарын және тендерге қатысушыларға қойылатын талаптарды белгілеу жөніндегі ұсыныстар

Келесі іс-шараларды ұйымдастыру:

- Резервтік аумақпен бөлінген алаңда ҚТҚ-ның көмілген полигондарын және түбін сүзгіге қарсы жабатын құрылғысы бар көң қоймасын, периметрі бойынша жер білігін

және біліктің сыртқы жағынан су бұру (таулы) арығын орнату; БӨП бар Әкімшілік - шаруашылық аймағын, тұрмыстық ғимаратты, қойманы, дезинфекциялайтын ваннаны жайластыру; дәретхана, өртке қарсы резервуарды монтаждау, ҚНЖЕ сәйкес электр жарығы.

Сыйақының шекті мөлшерін белгілеу жөніндегі ұсыныстар (құрылтайшының сенімгерлік басқарудан түскен таза табысына пайыздық қатынаста): объектіні кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру кезінде сыйақының шекті мөлшерін (құрылтайшының сенімгерлік басқарудан түскен таза табысына пайыздық қатынаста) белгілейді, ол объектіні ұстауға инвестициялау қажет болған кезде 10% - дан аспайды.

Қағидалардың тармағына сәйкес сенімгерлікпен басқаруды жүзеге асыру кезінде сенімгерлікпен басқарушының қажетті шығыстарын өтеу көзін белгілеу жөніндегі ұсыныстар:

Объектіні (полигонды) кепілге бермей, сенімгерлік басқарушының меншікті немесе қарыз қаражатын тарту. Сенімгерлік басқарушының қатты тұрмыстық қалдықтар полигонын кепілге беруге құқығы жоқ/

ҚР Ұлттық экономика министрінің 2021.12.24 № 107 3-2 бұйрығына сәйкес. Сенімгерлікпен басқарушының мүлікті сенімгерлікпен басқару кезінде жүргізген қажетті шығыстарын өтеу жүзеге асырылады:

1) кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға берілген объектілер бойынша, сенімгерлік мүлікті пайдаланудан түскен кірістер есебінен немесе тиісті бюджеттік бағдарлама әкімшісінің Ағымдағы бюджеттік бағдарламасы бойынша бюджетте көзделген қаражат есебінен жүзеге асырылады.

Объектіні кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру кезінде сенімгерлік басқарушының мүлікті сенімгерлік басқару кезінде жүргізген қажетті шығыстарын бюджет қаражаты есебінен өтеуді бюджеттік бағдарламалардың тиісті әкімшілері ҚР бюджет заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырады.

Алайда, бұл бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі сенімгерлікпен басқарушының шығындарын өтеуге міндетті дегенді білдірмейді, егер тиісті бюджеттік бағдарлама әкімшісінің Ағымдағы бюджеттік бағдарламасы бойынша бюджетте көзделген болса ғана өтеуге болады.

Мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруға беру қағидаларын және мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқарудың үлгілік шартын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 16 қаңтардағы № 17 Бұйрығына сәйкес. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылғы 21 қаңтарда № 10111 болып тіркелген сенімгерлік басқарушының Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасында және мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқару шартында белгіленген тәртіппен мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқару кезінде өзі жүргізген қажетті шығыстарды өтеуге құқығы бар.

Сыйақының шекті мөлшерін белгілеу жөніндегі ұсыныстар (құрылтайшының сенімгерлік басқарудан түскен таза табысына пайыздық қатынаста):

- объектіні басқарудан түскен таза пайданың 10% мөлшерінде сыйақы

9. Кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруды жүзеге асыру кезінде сенімгерлік басқарушының қажетті шығыстарын өтеу көзін белгілеу жөніндегі ұсыныстар

ҚР Ұлттық экономика министрінің 2021.12.24 № 107 бұйрығына сәйкес

3-2. Сенімгерлікпен басқарушының мүлікті сенімгерлікпен басқару кезінде жүргізген қажетті шығыстарын өтеу жүзеге асырылады:

1) кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға берілген объектілер бойынша, сенімгерлік мүлікті пайдаланудан түскен кірістер есебінен немесе тиісті бюджеттік бағдарлама әкімшісінің Ағымдағы бюджеттік бағдарламасы бойынша бюджетте көзделген қаражат есебінен жүзеге асырылады.

Объектіні кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру кезінде сенімгерлік басқарушының мүлікті сенімгерлік басқару кезінде жүргізген қажетті шығыстарын бюджет қаражаты есебінен өтеуді бюджеттік бағдарламалардың тиісті әкімшілері ҚР бюджет заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырады

Тендерге қатысушыларға қойылатын талаптар:

1. Объект сенімгерлік басқаруға Қазақстан Республикасының заңнамасында және сенімгерлік басқару шартында көзделген тәртіппен және шарттарда Сенімгерлік басқарушыға беріледі.

2. Сенімгерлік басқарушы Объектіні иеліктен шығару және оны кепілге беру құқығынсыз сенімгерлік басқаруды жүзеге асырады.

3. Сенімгерлікпен басқарушының 2-қосымшаға сәйкес көктемгі-жазғы кезеңде қызмет көрсету, күтіп-ұстау (тәулік бойы, жыл бойы) жүргізу және ағымдағы жөндеулерді орындау үшін мамандандырылған техникасы болуы тиіс. (Полигонда ҚТҚ қабылдау және рекультивациялау жоспары (ҚНЖЕ 1.04.-15-2013));

4. Сенімгерлікпен басқарушының орындалатын жұмыс түріне сәйкес біліктілігі мен аттестаттауы бар инженерлік - техникалық қызметкерлер мен жұмысшы персоналының штаты болуы тиіс;

Объектіні сенімгерлік басқаруға беру туралы конкурс өткізілді деп танылған жағдайда, конкурс жеңімпазына

1. қолданыстағы заңнамаға сәйкес облыс бойынша Табиғи монополияларды реттеу, бәсекелестікті және тұтынушылардың құқықтарын қорғау Комитетінің департаментінде ұсынылатын коммуналдық қызметтер - полигон қызметтеріне тарифтерді келісу бойынша жұмыстар жүргізу.

2. Тендерге немесе жабық тендерге қатысу үшін кепілдік жарнаны қамтамасыз ету объектіні сенімгерлік басқаруға берген жағдайда әрбір объект үшін жеке белгіленеді:

кейіннен сатып алу құқығымен оның бастапқы бағасының он бес пайызы мөлшерінде; оның баланстық құнының үш пайызы мөлшерінде кейіннен сатып алу құқығынсыз.

Мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруға беру қағидаларын және мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқарудың үлгілік шартын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 16 қаңтардағы № 1 бұйрығы негізінде

3. Сенімгерлік басқарушы сенімгерлік басқару объектісін, сондай-ақ объектіге іргелес аумақты қолданыстағы санитариялық-гигиеналық нормаларға сәйкес ұстауға, дезинфекциялауды және дератизациялауды қамтамасыз етуге;

4. Сенімгерлік басқарушы сенімгерлік басқару объектісін, сондай-ақ объектіге іргелес аумақты қолданыстағы санитариялық-гигиеналық нормаларға сәйкес ұстауға, дезинфекциялауды және дератизациялауды қамтамасыз етуге;

5. Сенімгерлікпен басқарушы сенімгерлікпен басқару кезінде объектінің мүлкін Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен есепке алуды және сақтауды қамтамасыз етуге міндетті, ол бүлінген немесе жойылған жағдайда баламалы мүлікпен ауыстыруға міндетті;

6. Сенімгерлік басқарушы объектіге немесе онда орналасқан инженерлік және коммуникациялық желілерге зақым келтіруі мүмкін іс-әрекеттерге жол беруге және қажет болған жағдайда оларға пайдаланушы ұйымдардың қол жеткізуін қамтамасыз етуге құқылы;

7. Сенімгерлік басқарушы өртке қарсы қауіпсіздік және қоршаған ортаны қорғау ережелерін қатаң сақтауды қамтамасыз етуі тиіс;

8. Сенімгерлік басқарушы нормативтік актілерге сәйкес сенімгерлік басқару объектісі бойынша барлық шарттық міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз етуге міндетті;

9. Сенімгерлік басқарушы жеткізушілермен тікелей коммуналдық және өзге де қызметтерге шарт жасасуға міндетті; сенімгерлік басқаруға берілген объектілермен оның Сенімгерлік басқарушы ретінде әрекет ететінін көрсете отырып, өз атынан мәмілелер жасауға міндетті.

11. Қажетті ресурстар

Бағдарлама республикалық, облыстық бюджет, қалалық бюджет және бюджеттен тыс көздер есебінен қаржыландырылады.

Бағдарлама республикалық және (немесе) облыстық бюджетте бекітілген оның іс-шараларын іске асыруға көзделген нысаналы даму трансферттерінің сомалары шегінде республикалық және облыстық бюджет қаражатынан қаржыландырылады.

Бағдарламаның іс-шараларын қоса қаржыландыруға бағытталатын жергілікті бюджеттердің қаражаты қаланың жергілікті өзін-өзі басқару органдарының нормативтік құқықтық актілерімен айқындалады.

Бағдарламаны іске асыру барысында қаржыландыру көлемі облыстық және қалалық бюджеттердің нақты мүмкіндіктерін ескере отырып, жыл сайын нақтылануға жатады.

2024-2030 жылдарға арналған бағдарламаның іс-шараларын іске асыру бойынша қаржыландырудың нақты көлемдері тиісті жылдың жергілікті бюджетін жасау кезінде, оның ішінде "қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару жүйесін жаңғырту жобаларына инвестицияларды негіздеу" Қазақстан Республикасы Экология министрлігінің 040 бюджеттік бағдарламасы шеңберінде әзірленген ҚТҚ секторын жаңғырту инвестицияларын негіздеу жөніндегі жобаларды іске асыру шеңберінде нақты есептерді негізге ала отырып айқындалатын болады;

Сондай-ақ мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарында, сондай-ақ халықаралық қаржы институттарының қаражаты есебінен жобаларды іске асыру кезінде инвесторлардың ақшалай қаражаты тартылатын болады.

ҚТҚ қабылдау полигонын бағдарламаларды сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру кезінде ішінара сенімгерлік басқарушының есебінен қаржыландырылатын болады.

47

12. Қосымшалар

Қосымша 1. Қалдықтарды басқарудағы жаңа стандарттар

Қалдықтарды басқарудағы жаңа стандарттар. Жаңа стандарттар соңғы экологиялық талаптарды ескере отырып әзірленген.

1) ҚР СТ 3823-2022 "Қалдықтар. Сусындардың қаптамасының қалдықтарын басқару. Өңдеу талаптары";

2) ҚР СТ 3784-2022 "Қалдықтар. Қағаз бен картон қалдықтары. Басқаруға қойылатын қауіпсіздік талаптары";

3) ҚР СТ 3782-2022 "Қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған жоғары жүктемелі 3-сыныпты полигондарда сілті және полигон газын жинау және көму жүйелерін жобалау, салу және пайдалану".

Кестеде стандарттардың атаулары, белгіленуі, қолдану аясы көрсетілген, сонымен қатар стандарт мәтінімен танысуға болатын сілтеме берілген.

	Белгі/нөмір/атауы және мәтінге сілтеме ұлттық стандарт	Қолдану саласы
1	ҚР СТ 3823-2022 "Қалдықтар. Сусындардың қаптамасының қалдықтарын басқару. Өңдеу талаптары" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3823-2022/?sphrase_id=15909	Стандарт сусындардың қаптамасының қалдықтарын басқару операцияларына қойылатын талаптарды белгілейді. Стандарт қаптаманың келесі түрлеріне қолданылады: - Қағаз және картон қаптамалары; - полимерлі қаптамалар; - металл қаптамалар; - шыны қаптама;

		- аралас қаптама (құрама материалдардан).
2	ҚР СТ 3784-2022 "Қалдықтар. Қағаз бен картон қалдықтары. Көлік жүргізу кезіндегі қауіпсіздік талаптары" http://shop.ksm.kz/index.php?dispatch=products.view&product_id=373379	Стандарт қағаз және картон қалдықтарына қолданылады және өмірлік циклдің келесі кезеңдерінде оларды басқаруға арналған қауіпсіздік талаптарын белгілейді: жинау, жинақтау, тасымалдау, қалпына келтіру және кәдеге жарату.
3	ҚР СТ 3782-2022 "Қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған жоғары жүктемелі 3-сыныпты полигондардағы сілтілер мен полигон газдарын жинау және көму жүйелерін жобалау, салу және пайдалану" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3782-2022/	Стандарт қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған 3-сыныптағы жоғары жүктемелі полигондарда сілті және полигон газын жинау және жою жүйелерін жобалау, салу және пайдалану тәртібін белгілейді.
4	ҚР СТ 3783-2022 "Қалдықтар. Қалдықтарды басқаруда экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің негізгі көрсеткіштері" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3783-2022/	Стандарт қалдықтарды кәдеге жарату және кәдеге жарату кәсіпорындарында қалдықтарды басқару кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін негізгі көрсеткіштерді енгізуге қойылатын талаптарды белгілейді.
5	ҚР СТ 3826-2022 "Қалдықтар. Қалдықтарды басқару. Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3826-2022/?sphrase_id=15888	Стандарт Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды орналастыруды бақылау туралы Базель конвенциясына сәйкес қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау талаптары мен қағидаттарын белгілейді. Қауіпті қалдықтарға қолданылады.
6	ҚР СТ 3822-2022 "Қалдық. Қауіпті медициналық қалдықтарды жоюға және залалсыздандыруға арналған жабдық. Жалпы техникалық талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3822-2022/?sphrase_id=15919	Стандарт қауіпті медициналық қалдықтарды жоюға және залалсыздандыруға арналған жабдыққа қойылатын жалпы техникалық талаптарды белгілейді. Торлы пештер, барабанды пеш негізіндегі айналмалы пештер, крематорлар, стерилизаторлар сияқты иннераторларға қолданылады. Стандарт D класындағы қауіпті медициналық қалдықтармен жұмыс істеуге арналған жабдықтарға, ошақ пеші негізіндегі иннераторларға, құйылған қабаттағы жағуға

		негізделген циклонды-құйынды пештерге, сондай-ақ ОМО микротолқынды пеште өңдеуге арналған жабдықтарға қолданылмайды.
7	ҚР СТ 3787-2022 "Қалдықтар. Мұнай өнімдерінің қалдықтары. Көлік жүргізу кезіндегі қауіпсіздік талаптары" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3787-2022/?sphrase_id=15926	Стандарт ресурстарды сақтау, адамдардың, жануарлардың, өсімдіктердің өмірі мен денсаулығын қорғау және қоршаған ортаны қорғау мақсатында мұнай өнімдерінің қалдықтарын қауіпсіз басқаруға қойылатын талаптарды белгілейді. Мыналарға қолданылмайды: - пайдаланылған мотор майларының тобы; - ГОСТ 21046 және ҚР СТ 3129 сәйкес өндірістік қалдық майлар тобы.
8	ҚР СТ 3792-2022 "Қалдық. Құрылыс қалдықтарын өңдеуге қойылатын талаптар. Негізгі ережелер" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3792-2022/?sphrase_id=15927	Стандартта былай делінген: -құрылыс қалдықтарын жинау және есепке алу тәртібі; -құрылыс қалдықтарымен жұмыстарды басқару және жүзеге асыру ережелері; -қайталама өнімдердің жекелеген түрлерін өндіру үшін құрылыс қалдықтарын пайдалану ережелері. Стандарт радиоактивті құрылыс қалдықтарына қолданылмайды.
9	ҚР СТ 3780-2022 "Қалдықтар. "Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды ұйымдастыру үшін контейнерлерді орналастыру орындарына қойылатын жалпы талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3780-2022/?sphrase_id=15932	Стандарт қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыруға арналған алаңдарды орналастыру және күтіп ұстау тәртібін белгілейді және қатынастарды реттейді. Стандарт меншік нысанына қарамастан контейнерлерге қызмет көрсететін контейнерлік алаңдарды басқаратын барлық заңды және жеке тұлғалар үшін міндетті болып табылады.
10	ҚР СТ 3781-2022 "Қалдықтарды энергетикалық қайта өңдеу қондырғысы. Жалпы талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3781-2022/?sphrase_id=15934	Стандарт торлы пештерде жану жолымен энергия қалдықтарын қалпына келтіру қондырғыларына қойылатын жалпы талаптарды белгілейді, оның ішінде мұндай қондырғыларды орналастыру орындарын таңдауға,

		қолданылатын материалдарға және технологиялық шешімдерге қатысты.
11	ҚР СТ EN 16190:2022 "Топырақ, биоқалдықтар және шлам. Диоксиндердің, фурандар мен диоксин тәрізді полихлорлы бифенилдердің құрамын жоғары ажыратымдылықтағы массалық селективті анықтаумен газ хроматографиясы арқылы анықтау" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_EN_16190-2022/?sphrase_id=15942#	Стандарт сұйық хроматография колонкасының көмегімен тұнбадағы, өңделген биологиялық қалдықтар мен топырақтағы 17 2,3,7,8-хлор алмастырылған хатен-п-диоксиндер мен дибензофурандардың, сондай-ақ диоксин тәрізді полихлорланған бифенилдердің сандық анықтау әдісін анықтайды. тазарту әдістері және жоғары өнімді массалық газ хроматографиясы әдістері - селективті детектор (HRGC-HRMS).
12	ҚР СТ EN 17503:2022 "Топырақ, өңделген биоқалдықтар және шлам. Полициклді ароматты көмірсутектерді газ хроматографиясы және жоғары ажыратымдылықтағы сұйық хроматография көмегімен анықтау" https://ksm.kz/public-discussion/standards/discussion-of-draft-of-st-rk/102775/	Стандарт 16 көпядролық ароматты көмірсутектерді сандық анықтауды белгілейді. Бұл стандарт ластанған топырақ, қиыршық тас, битум немесе құрамында битум бар қалдықтар сияқты қалдықтарға қолданылады.

Қосымша 2. Қалдықтарды басқару саласындағы қолданыстағы нормативтік құқықтық базаны талдау

Бүгінгі таңда қалдықтарды басқару саласы келесі кодекстермен, заңдармен және нормативтік актілермен реттеледі.

№	Құжат атауы	Реттелетін мәселелер
1	Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне өзгертулер мен толықтырулар енгізілді	• Жалпы ережелер;
2	Қазақстан Республикасының "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы" Кодексі (ӘҚБ)	• Қалдықтарды басқаруға қойылатын экологиялық талаптар
3	"Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы" Қазақстан Республикасының Кодексі	• Қоршаған ортаны қорғау саласындағы құқық бұзушылықтар үшін (атап айтқанда, қалдықтармен жұмыс істеу кезінде) әкімшілік жауапкершілік (505-бап)
4	Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексі	• Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер
5	Қазақстан Республикасының Жер кодексі	• Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру;

6	Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (Жалпы бөлім)	• Жалпы ережелер;
7	"Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы № 148-ІІ Заңы (Жергілікті мемлекеттік басқару туралы заң)	• Азаматтың тұрғылықты жері және заңды мекенжайы
8	"Рұқсаттар және хабарламалар туралы" Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 16 мамырдағы № 202-V Заңы (Рұқсаттар және хабарламалар туралы)	• Жергілікті атқарушы органдардың құзыреті мен функциялары, оның ішінде қалдықтарды басқару саласында
9	"Тұрғын үй қатынастары туралы" 1997 жылғы 16 сәуірдегі № 94-І Заңы (Тұрғын үй қатынастары туралы заң)	• Тұрғын үй шаруашылығын басқару саласындағы мемлекеттік бақылау
10	"Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы" Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 шілдедегі № 165-ІV Заңы (Жаңартылатын энергия көздері туралы заң)	• Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау
12	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің бұйрығымен бекітілген жасыл желектерді күтіп-ұстау мен қорғаудың үлгілік қағидалары, қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандыру қағидалары және "Ағаштарды кесуге рұқсат беру" мемлекеттік қызметін көрсету қағидалары. Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 20 наурыздағы No 235	• Қала аймақтарынан тазартуды ұйымдастыру; • Қала аумақтарынан қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және шығару
13	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 27 наурыздағы No 271 қаулысымен бекітілген Тіркелген тарифтерді айқындау қағидалары.	• тіркелген ("жасыл") тарифті есептеу тәртібі
14	Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинау, пайдалану, қолдану, кәдеге жарату, тасымалдау, сақтау және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің	• Өртүрлі сыныптағы қалдықтармен жұмыс істеуге қ о й ы л а т ы н санитарлық-эпидемиологиялық талаптар (ҚТҚ, медициналық, өндірістік объектілердегі қалдықтар); • Полигондарды жобалауға, күтіп ұстауға және пайдалануға қ о й ы л а т ы н

	2015 жылғы 28 ақпандағы No 176 бұйрығы.	санитарлық-эпидемиологиялық талаптар; • Қатты тұрмыстық қалдықтар полигонында қабылданған өндірістік қалдықтардың тізімі
15	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 3 наурыздағы No 183 бұйрығымен бекітілген Коммуналдық шаруашылық объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар.	• Қоғамдық ғимараттарда қалдықтарды жинау тәртібі
16	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 24 ақпандағы No 125 бұйрығымен бекітілген Тұрғын және өзге де үй-жайларды, қоғамдық ғимараттарды күтіп ұстауға және пайдалануға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар.	• Әкімшілік және тұрғын үйлердегі қалдықтарды жинау тәртібі
17	Өрекет ету тәртібі Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 2 тамыздағы N 244-ө. "Өртүрлі сыныптағы полигондарға орналастыруға арналған қалдықтардың тізбесін бекіту туралы" (Полигондарға орналастыруға арналған қалдықтардың тізбесі) (Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2017 жылғы 24 тамыздағы No 296 бұйрығымен енгізілген өзгертулермен). Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің 2017 жылғы 7 қыркүйектегі No 15618).	Өртүрлі сыныптағы полигондарға орналастыруға арналған қалдықтардың тізімі; • Жоюға тыйым салынған қалдықтардың түрлері; • Ең қауіпті қалдықтар компоненттері; • Қалдықтарды қауіпті деп анықтайтын қалдықтардың қасиеттері
18	Қалдықтарды жіктеуіш, Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 31 мамырдағы N 169-ө Бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2007 жылы 2 шілдеде N 4775 тіркелді.	• Қалдықтарды 20 көрсеткіш бойынша жіктеу
19		• Өр түрлі үй-жайлар мен қызмет түрлері үшін коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуы нормаларының есептік бірліктері;

	Коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуының нормаларын есептеу ережелері	• Коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуының нормаларын есептеу тәртібі
20	Тұрғын үй қорын техникалық пайдалану ережесі, Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігінің 2010 жылғы 29 желтоқсандағы 2011 жылғы 1 мамырдағы No 606 бұйрығы.	• Тұрғын үй қорын ұстауға қойылатын талаптар (кіру алаңы)
21	Қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандырудың үлгілік қағидаларын және "Ағаштарды кесуге рұқсат беру" мемлекеттік қызметін көрсету қағидаларын бекіту туралы	• Тазалық процедуралары және жылдың әр мезгілінде қаланың тазалығын қамтамасыз ету; • Қалада пайда болған қалдықтарды жинау, уақытша сақтау, шығару және кәдеге жарату
22	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 7 желтоқсандағы N 1822 қаулысымен бекітілген Коммуналдық қызметтерді көрсету ережесі.	• Төлем тәртібі, коммуналдық қызметтерді көрсету шарттары; • Қатысушы тұлғалардың жауапкершілігі; • Тұтынушының және қызмет көрсетушінің құқықтары мен міндеттері
23	Алматы қаласы бойынша мемлекеттік қызметтерді көрсету қағидалары Алматы қаласы әкімдігінің 2016 жылғы 11 мамырдағы No 2/186 қаулысымен бекітілген. Алматы қаласы Әділет департаментінде 2016 жылы 10 маусымда No 1290 болып тіркелді ҚР НҚА электрондық түрдегі эталондық бақылау банкі	• Төлем тәртібі, коммуналдық қызметтерді көрсету шарттары; • Қатысушы тұлғалардың жауапкершілігі; • Ақпараттық орталықтың өкілеттігі
24	Қазақстан Республикасының мемлекеттік стандарты. Жылжымалы қоқыс контейнерлері . Жалпы техникалық шарттар ҚР СТ 1231-2004 (Қатты қалдықтарға арналған контейнерлерге арналған стандарт)	• Жалпы техникалық талаптар; • Контейнерлердің жұмысына қойылатын қауіпсіздік талаптары
25	ҚР СТ 2187-2012. Жарату. Автокөлік шиналары. Өңдеу кезіндегі қауіпсіздік талаптары	• Автокөлік шиналарының қалдықтарын жинауға және сақтауға қойылатын талаптар; • Көлік құралдарының қалдық шиналарын беру, тасымалдау және қабылдау тәртібі; • Пайдаланылған көлік шиналары, шина түтіктері және басқа да резеңке бұйымдардың қалдықтарын қайта өңдеу

26	Қалдықтарды басқаруға қойылатын экологиялық талаптарды қолдану жөніндегі нұсқаулық Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2010 жылғы 29 қарашадағы No 298 бұйрығы.	• Өндіріс және тұтыну қалдықтарының меншік құқығын анықтау; • Қалдықтарды басқару бойынша нұсқаулықтар
27	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 21 қаңтардағы No 32 бұйрығымен бекітілген Реттеушілік әсерді талдауды жүргізу қағидалары.	Енгізілген және қолданыстағы реттеуші құралдардың реттеушілік әсерін талдауды жүргізу және пайдалану тәртібі
28	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 27 қаңтардағы No 28 қаулысымен бекітілген Тауар өндірушілердің (импорттаушылардың) кеңейтілген міндеттемелерін орындау қағидалары.	• операторының қызметі; • шеңберінде өзара есеп айырысу ережелері; • босату
29	Әрекет ету тәртібі "Өндірушілердің (импорттаушылардың) кеңейтілген міндеттемелеріне жататын өнімдердің (тауарлардың) тізбесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 4 желтоқсандағы No 695 (Өнімдердің (тауарлардың) тізбесі РОП)	• РОП қамтитын өнімдердің (тауарлардың) тізімі
31	"Кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін күтіп-ұстау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 ақпандағы No 108 бұйрығы (Ортақ мүлікті ұстау қағидалары)	• Кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін күтіп-ұстау (үй учаскелері, аулалар), шығыстар
32	Әрекет ету тәртібі "Кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін күтіп-ұстауға арналған шығыстар сметасын есептеу әдістемесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 наурыздағы No 246 (Қызмет көрсетуге арналған шығыстар сметасын есептеу әдістемесі) кондоминиум объектісі)	• Кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін ұстауға арналған шығындар баптары
	Әрекет ету тәртібі "Кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін күтіп-ұстауға арналған шығыстар	

33	сметасын есептеу әдістемесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 наурыздағы No 246 (Қызмет көрсетуге арналған шығыстар сметасын есептеу әдістемесі) кондоминиум объектісі)	• Шығындар сметасын есептеу тәртібі
34	Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, шығару, көму, қайта өңдеу және кәдеге жарату тарифтерін есептеу әдістемесін бекіту туралы	• Тарифті есептеу тәртібі
35	Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2016 жылғы 1 қыркүйектегі No 404 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2016 жылы 4 қазанда No 14285 болып тіркелді.	• Хабарламаларды қабылдау ережелері, хабарламаларды қабылдайтын мемлекеттік органдардың тізімі
36	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 1 желтоқсандағы No 1427 Қаулысы.	• Ішкі көшіп-қонушыларды тіркеу тәртібі
37	"Ішкі көшіп-қонушыларды тіркеу қағидаларын бекіту және Қазақстан Республикасы Үкіметінің кейбір шешімдеріне өзгерістер енгізу туралы" (Ішкі көшіп-қонушыларды тіркеу ережесі)	• Жалпы ережелер; • Негізгі міндеттері, функциялары, құқықтары мен міндеттері; • Іс-шараларды ұйымдастыру тәртібі
38	"Учаскелік полиция пунктіннің жұмысын ұйымдастыруға жауапты учаскелік полиция инспекторларының, учаскелік полиция инспекторлары мен олардың көмекшілерінің қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы"	• Учаскелік инспекторлар, функциялары, құзыреттері туралы ереже
40	Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы No 1095 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2016 жылы 4 ақпанда No 13004 болып тіркелді (Аудандық ішкі істер органдарының қызметін ұйымдастыру қағидалары) офицерлер)	• Көші-қон полициясының құзыреті мен функциялары

Қосымша 3. Жоспар көрсеткіштері

№ п/п	Көрсеткіш тің атауы	Өлшем бірлігі	Жоспарлау кезеңі					
			Бастапқы мән	2024	2025	2026	2027	2028

1	Жергілікті және аймақтық бұқаралық ақпарат құралдарында қалдықтардың пайда болуын азайту үшін ақылды тұтынудың маңыздылығы туралы хабарламалар	аптасына минуттық эфир уақыты	0	15	15	15	15	15
2	Үй шаруашылығы деңгейінде ресурстардың үнемдеудің маңыздылығы туралы балалармен жасөспірімдерге арналған іс-шараларды әзірлеу және өткізу	Тоқсанда 1 білім беру мекемесінде арналған іс-шара	0	2	2	2	2	2
3	Аудан бойынша контейнерлік алаңшалар астындағы жерге құқық белгілейтін құжаттарды ресімдеу	дана	0	2	3	5	8	9

4	Жергілікті және аймақтық бұқаралық ақпарат құралдарында қалдықтардың пайда болуын азайту үшін ақылды тұтынудың маңыздылығы туралы хабарламалар	банер	0	2	2	2	2	2
5	Аудан бойынша ҚР СТ 3780-2022 талаптарына сәйкес контейнер алаңдарын орналастыру	дана	0	10	15	20	25	30
6	Қалдықтарды компосттау немесе биогазға қайта өңдеу немесе энергияны қалпына келтіру арқылы аймақтағы полигондарға органикалық және тағамдық қалдықтарды кәдеге жарату	органикалық және тамақ қалдықтарының жалпы көлемінің %	0	2	3	4	5	6
	Аудандағы заңсыз							

7	полигонда р туралы хабарлау үшін әкімдік сайтында *сенім телефонын * ұйымдаст ыру	дана	0	1	-	-	-	-
8	Коммунал дық қалдықтар мен олардың құрамдас бөліктерін ің өздігінен пайда болатын үйінділері н анықтау және жою	%	99	100	100	100	100	100
9	Ауданның контейнер лік алаңдарын ірі көлемдегі қалдықтар дың жинауға арналған контейнер лермен жабдықтау	дана	0	10	15	20	20	25
10	Аудан тұрғындар ы н коммунал дық қалдықтар дың ұйымдасқа н, тұрақты шығаруме н қамтамасы з ету	%	60	65	70	75	80	85
	Ауданның барлық							

1	тарды бөлек жинау туралы бұқаралық ақпарат құралдарында және әлеуметтік желілерде жариялау	Есеп беру	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Ақпараттық түсіндіру
2	Балалар мен жасөспірімдер үшін қалдық тарды бөлек жинау және "ақылға қонымды тұтыну бойынша іс-шараларды әзірлеу және өткізу	Ақпараттық материалдар пакеті	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Балаларға арналған ақпараттық жұмыс
3	Аудан бойынша контейнерлік алаңшалар астындағы жерге құқық белгілейтін құжатт	Құжат пакеті	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет		

	арды рәсімд еу								Жергілікті бюджет	
4	Аудан дағы контей нерлік алаңда рда экспор тқа заңнам аға және техник алық талапт арға сәйкес " құрғақ " " ылғал" фракц ияларғ а бөлек жинауғ а арналғ а н ыдыст арды сатып алу таңбал а у және орнату	Орнату актісі	Аудан әкімдіг і	2024- 2028 жылда р	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	С м е т а бойынша	Заң талаптарын сақтау, қалдықтарды бөлек жинауды қамтамасыз ету
5	Аудан әкімдіг інің сайтын да рұқсат етілме ген тұрмы стық қалдық тар үйінділ ерінің	Веб портал		2024- 2028					Қажет етпейді	Рұқсат етілмеген

	табылған туралы		Аудан әкімдігі	жылдар	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Қажет етпейді	Қажет етпейді		полигондарды анықтау
	хабарлау үшін"с енім телефоны ұйымдастыру									
6	Жеке үй шаруашылықтарымен қалдықтарды шығаруға келісім жасау	Келісім бойынша	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	Жергілікті бюджет	
7	Жеке секторда коммуналдық қалдықтарды тұрақты шығарумен және бөлек жинаумен контейнер алаңдарын ұйымдастыру	Пайдалануға беру актісі	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Жеке секторды қалдықтарды ұйымдасқан және тұрақты шығарумен қамту
8	Қауіпті қалдықтарға арналған контейнер	Орнату сертификаты	Аудан әкімдігі	2024-2028 жылдар	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Смета бойынша	Қауіпті қалдықтардың басқа

	нерлер д і орнату									фракциялармен араласуын жою
9	Қауіпті қалдық тарға арналғ а н контей нерлер д і пайдал ану бойын ш а ақпара ттық науқан дарды ұйымд астыру	Ақпара ттық матери алдар пакеті	Аудан әкімдіг і	2024- 2028 жылда р	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	С м е т а бойынша	Б ұ л контейнерлерг е қандай қоқыс жиналатыны туралы халықты ақпараттандыр у келеңсіз жағдайларды азайтуға септігін тигізеді
10	Қауіпті қалдық тарға арналғ а н контей нерлер г е қызмет көрсет уге лиценз иясы бар кәсіпо рында рмен келісім -шарт жасау	Келісі м бойын ша	Аудан әкімдіг і	2024- 2028 жылда р	Жергіл ікті бюдже т	Жергіл ікті бюдже т	Жергіл ікті бюдже т	Жергіл ікті бюдже т	Жергілікті бюджет	
11	Контей нерлік алаңда рды жайлас тыру және көпшіл і к демал ы с орынд	Пайда лануға беру актісі	Аудан әкімдіг і	2024- 2028 жылда р	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Халықтың ұйымдастырылмаған демалыс орындарынан қалдықтарды шығаруды ұйымдастыру рұқсат етілмеген үйінділердің санын азайтады және демалыс орындарының

15	тарды жинау шы компан иялард ың колдан ыстағы жабды қтарын сатып алу немесе қайта жарақт андыр у	Полиг ондард ағы басқар ушы компан ия	Аудан әкімдіг і	2024- 2028 жылда р	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	Смета бойын ша	С м е т а бойынша	Қайта өңдеуге жарамды бөлек жиналған қалдықтардың фракцияларын араластырмау
----	--	---	-----------------------	-----------------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	--